

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi hätäkeskustoiminnasta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki hätäkeskustoiminnasta, joka korvaisi nykyisen hätäkeskuslain.

Lakia sovellettaisiin pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimen hätäkeskuspalveluihin. Tavoitteena on edistää väestön turvallisuutta ja järjestää hätäkeskuspalveluiden tuottaminen sekä parantaa palveluiden saatu- vuutta ja laatua. Hätäkeskustoimintaan liittyviä ja Hätäkeskuslaitoksen toimintatapoja uudistettaisiin toimintaympäristön muutosten edellyttämällä tavalla. Sisäasiainministeriön alaisen Hätäkeskuslaitoksen virka-alueena olisi koko maa Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta. Hätäkeskukset varmistaisivat toisiaan ruuhkatilanteissa ja poikkeusoloissa.

Hätäkeskuslaitoksen toiminnallinen ohjaus kuuluisi yhteistyössä sisäasiainministeriölle ja sosiaali- ja terveysministeriölle. Laitoksen johtosuhteita selkeytettäisiin ja niistä säädettäisiin lailla nykyistä kattavammin. Hätäkeskuslaitokselle kuuluvista keskeisistä tehtävistä ja päivystystehtäviä hoitavan henkilöstön tehtävistä säädettäisiin lain tasolla. Rekistereitä koskevia säännöksiä täydennettäisiin niin, että tietojen käsittelyyn sekä tietosuojaan liittyvä sääntely olisi nykyistä tarkempaa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
YLEISPERUSTELUT	3
1 NYKYTILA	3
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö	3
<i>Hätäkeskuslaitos ja sen toiminta</i>	3
Johtaminen ja ohjaus.....	3
Aluejako	4
Hätäkeskuksen tehtävät ja päivystäjän rooli	5
Henkilöstö	7
Rekisterit	7
1.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	8
1.3 Nykytilan arviointi.....	9
Selonteko	9
Tulosohjaus	9
Hallinto ja aluejako	9
Tehtävät	11
Henkilöstö	12
Rekisterit ja tietojen luovutus	13
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	13
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	15
3.1 Organisatoriset, taloudelliset ja henkilöstövaikutukset	15
3.2 Kielelliset vaikutukset	16
3.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	17
4 ASIAN VALMISTELU	17
5 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	19
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	20
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT	20
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	34
3 VOIMAANTULO	35
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	35
LAKIEHDOTUS.....	36
häätäkeskustoiminnasta	36

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Keskeiset hätäkeskustoimintaa koskevat säädökset ovat hätäkeskuslaki (157/2000) ja valtioneuvoston asetus hätäkeskuslaitoksesta (990/2000), jäljempänä hätäkeskusasetus. Nykyinen valtion hoitama hätäkeskustoiminta aloitettiin vuosien 2001—2005 aikana, jolloin pelastustoimen hätäkeskukset ja poliisin hälytyskeskukset sekä sosiaali- ja terveystoimen kiireellisten ilmoitusten vastaanotto yhdistettiin viiteentoista hätäkeskukseen. Hätäkeskusjärjestelmä toteutettiin vuosien 1996—2001 aikana järjestetyn hätäkeskuskokeilun kokemusten perusteella. Kokeilusta säädettiin hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta annetussa laissa (1257/1993) ja kokeilun toimeenpanosta vastasi sisäasiainministeriö yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Hätäkeskuslaitoksen tehtävistä on säädetty hätäkeskuslaissa. Hätäkeskuslaitosta ja hätäkeskuksia koskevia säännöksiä on myös muissa erityislaeissa. Keskeisiä säännöksiä sisältyy pelastuslakiin (468/2003) ja meripelastuslakiin (1145/2001). Pelastuslain 6 §:n mukaan hätäkeskuslaitos on velvollinen osallistumaan pelastustoimintaan ja väestönsuojeluun siten kuin sen tehtävistä säädetään. Meripelastuslain 4 §:n mukaan Hätäkeskuslaitos on rajavartiolaitoksen ohella velvollinen osallistumaan meripelastustoimen tehtäviin, jos se on sen toimialaan kuuluvien tehtävien kannalta perusteltua taikka jos se vaaratilanteen vakavuus tai erityisluonne huomioon ottaen on tarpeen eikä meripelastustoimen tehtävän suorittaminen merkittäväällä tavalla vaaranna kyseisen viranomaisen muun tärkeän lakisääteisen tehtävän suorittamista. Hätäkeskuslaitos osallistuu etsintä- ja pelastusyksiköiden sekä meripelastustoimen tehtäviin osallistuvan henkilöstön hälyttämiseen sen mukaan kuin siitä erikseen sovitaan.

Sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004) perusteella hätäkeskus välittää teleyritykselle pelastus-, poliisi tai rajavartiolaitoksen viranomaisen tai eräiden muiden viranomaisten antaman kohdennetun viranomaistiedotteen. Tiedotteita käytetään, kun viranomaisen varoittaa väestöä tai torjuttaessa huomattavia omaisuus- tai ympäristövahinkoja. Viestintämarkkinoihin liittyvästä varautumisvelvollisuudesta ja viranomaistiedotteiden välittämisen velvollisuudesta annetun valtioneuvoston asetuksen (838/2003) mukaan hätäkeskuksella on vastaava tehtävä joukkoviestintäverkoissa välitettäviä tiedotteita välitettäessä.

Hätäkeskuslaitos ja sen toiminta

Johtaminen ja ohjaus

Hätäkeskuslain 3 §:n 2 momentin mukaan Hätäkeskuslaitos on sisäasiainministeriön alainen virasto. Hätäkeskuslaitokseen kuuluvat hätäkeskusyksikkö ja sen alaiset hätäkeskukset. Sisäasiainministeriö johtaa laitosta yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Hätäkeskusasetuksen 2 §:n mukaan ministeriöt tulosohtavat laitosta yhteistyössä. Sisäasiainministeriössä tulosohtaukseen osallistuvat sen poliisi- ja pelastusosastot. Pelastusosasto vastaa tulosohtausprosessin toiminnasta. Toiminnan laadun ja talouden seuranta on ollut paikoitellen haasteellista. Tulosohtauksen menettelyitä jännevitettiin vuoden 2007 alusta lukien säätämällä sisäasiainministeriön työjärjestyksessä valtakunnallisesta Hätäkeskuslaitoksen tulosohtauksen yhteistyöryhmästä, jonka tehtävänä on tulosohtauksen yhteen sovittaminen.

Hätäkeskuslaitoksen hätäkeskusyksikkö johtaa, ohjaa ja kehittää laitoksen toimintaa. Hätäkeskukset ovat yksikön alaisia. Hätäkeskusyksikön päällikkönä toimiva Hätäkeskuslaitoksen johtaja johtaa, valvoo ja kehittää laitoksen toimintaa sekä vastaa siitä, että laitokselle kuuluvat tehtävät hoidetaan tuloksell-

lisesti. Häätäkeskuksen päällikkö huolehtii häätäkeskuksessa vastaavista tehtävistä.

Häätäkeskuslaitoksen johtokunta lakkautettiin 1.11.2009 lukien. Häätäkeskusasetuksen 9 §:n mukaan johtokunta päätti sisäasiainministeriölle annettavasta laitoksen talousarvioehdotuksesta ja ehdotuksesta laitokselle asetettavista tulostavoitteista. Johtokunnan tehtäviin kuului myös laitoksen toimintaan vaikuttavien strategisten tekijöiden vaikutusten arvioiminen yhtä vuotta pidemmällä aikavälillä, laitoksen toimintaedellytyksiä koskevien periaatteellisesti tärkeiden asioiden käsitteleminen, laitoksen ja sen toimialaan liittyvien viranomaisten ja asiantuntijalaitosten yhteistyön edistäminen, toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen käsitteleminen sekä lausunnon antaminen häätäkeskuksen päällikön nimittämistä koskevassa asiassa. Johtokunta käsittelee myös muita asioita, jotka se päätti ottaa käsiteltäväkseen.

Häätäkeskuslain 3 §:n 3 momentin mukaan kukin häätäkeskustoimintaan osallistuva viranomainen ohjaa häätäkeskuksia omaa toimialaansa koskevissa asioissa. Käytännössä tämä merkitsee poliisin, pelastusviranomaisten sekä sosiaali- ja terveysviranomaisten velvollisuutta antaa häätäkeskuksille ohjeita esimerkiksi riskinarvioinnista ja hälytysten vasteista.

Häätäkeskusuudistusta toimeenpantaessa poliisi, pelastusviranomaiset, kuntien terveysviranomaiset ja sairaanhoitopiirit ovat maan eri osissa ohjeistaneet yksittäisiä häätäkeskuksia hallinnonalansa yksiköiden hälyttämisestä. Sosiaali- ja terveystoimessa sairaankuljetuspalvelujen tuottajia ovat pelastuslaitokset ja yksityiset palveluntarjoajat. Häätäkeskuslaitoksen toiminnan kannalta olennaista on hälytysten vaste-ehdotusten määrittely ja ajantasaisuus. Eri toimialoja koskevissa samoissa tilanteissa häätäkeskuksella ei ole kuitenkaan ollut käytettävissä yhteistyöviranomaisten yhteen sovitettuja riskinarvio-ohjeistuksia.

Häätäkeskuslaitoksen yhteistyöviranomaiset ovat pelastus-, sosiaali- ja terveystoimessa sekä poliisissa osallistuneet valtioiden välisen sopimusten perusteella kansainväliseen yhteistoimintaan. Toimintaan osallistunut asianomainen häätäkeskus on tällöin viranomaisten ohjeistuksen mukaan käytännössä

osallistunut Suomen valtakunnan rajat ylittävään toimintaan. Häätäkeskuslaitoksen perustamisen jälkeen operatiivisessa toiminnassa noudatettu käytäntö on jatkunut, vaikka laitos ei välttämättä ole osapuoli toimintaa koskevissa tarkemmissa sopimuksissa. Kansainväliseen yhteistoimintaan liittyen sisäasiainministeriö voi tehdä tavanomaisina pidettäviä yhteistoimintasopimuksia Häätäkeskuslaitoksen toimialaan kuuluvissa, hätäilmoitusten käsittelyyn liittyvistä tarpeellisista järjestelyistä, jotka eivät kuulu lainsäädännön alaan taikka vaadi eduskunnan suostumusta tai tasavallan presidentin toimenpidettä. Häätäkeskuslaitokselle eivät kuulu konsulipalvelulain (498/1999) soveltamisalaan lukeutuvat tehtävät.

Aluejako

Häätäkeskuslain 5 §:n mukaan häätäkeskustoiminnan järjestämiseksi valtakunnan alue jaetaan häätäkeskusalueisiin, jotka määrää valtioneuvosto. Valtioneuvoston aluejakopäätöksessä on myös määrätty kunkin alueen kielellisestä asemasta. Sisäasiainministeriö on määrännyt häätäkeskuksen sijaintikunnan. Häätäkeskuslain 6 §:n mukaan häätäkeskusten toiminta on järjestettävä ja keskuksat sijoitettava siten, että niiden toiminta on mahdollista myös poikkeusoloissa.

Häätäkeskusaluejako on perustunut maakuntien rajoihin ja toiminnallisiin näkökohtiin, kuten asukasmäärään ja alueen viranomaisten yhteistoimintaan. Tavoitteena on ollut saada johtamisen ja yhteistoiminnan kannalta asianmukaisia kokonaisuuksia. Maakuntajakolain (1159/1997) mukaan valtion aluehallintoviranomaisten toimialueiden tulee, jollei erityisistä syistä muuta johdu, perustua maakuntajakoon niin, että toimialue muodostuu yhdestä tai useammasta maakunnasta.

Häätäkeskus huolehtii häätäkeskuspalveluista alueellaan. Häätäkeskusasetuksen mukaan keskus voi tarvittaessa toimia myös toisen keskuksen varakeskuksena. Korvaavuudella tarkoitettiin keskuksen varmistamista tilanteissa, jossa toinen keskus olisi joutunut toimintakyvyttömäksi esimerkiksi tulipalon vuoksi. Häätäkeskuslaitos huolehtii toiminnan varmistuksista. Häätäpuhelut voidaan ohjata toiseen keskukseseen.

Hätäkeskuksen tehtävät ja päivystäjän rooli

Hätäkeskuslaitos vastaanotti vuonna 2008 noin 3,8 miljoonaa hätäilmoitusta, joista varsinaisia hätäpuheluita oli noin 2,9 miljoonaa. Hätäkeskuksiin kuulumattomia puheluita oli noin 800 000. Niitä ovat muun muassa asiattomat tai ilkeät soitot, virhe- tai tahattomat soitot sekä niin sanotut mykät puhelut. Hätäkeskusten tehtävistä poliisitoimelle kuuluu keskimäärin noin 47—50 prosenttia, pelastustoimelle 7 prosenttia, sosiaali- ja terveystoimelle noin 45 prosenttia sekä sosiaalihuollolle 1—2 prosenttia. Monissa tapauksissa toimintaan osallistuu useiden viranomaisten yksiköitä, joille hätäkeskuksen on annettava tilanteen edellyttämä hälytys. Kaikista käsitellyistä ilmoituksista noin 55 prosenttia ei johda tehtävän välittämiseen. Hätäkeskuslaitoksen toiminta-aikana matkapuhelimien määrä on lisääntynyt, mikä on osaltaan lisännyt hätäpuhelukujen määrää. Viranomaisten neuvontatarkoituksiin käytettävissä olevien järjestelyjen vajavaisuuden ja hätänumeron hyvän tunnettavuuden takia hätänumerosta on ajan myötä muodostunut yleinen vuorokauden ympäri auki oleva neuvontanumero.

Hätäkeskuslain 4 §:n 1 momentin mukaan hätäkeskusten tehtävänä on vastaanottaa hätäilmoituksia, välittömiä poliisin toimenpiteitä edellyttäviä ilmoituksia ja muita ihmisten, omaisuuden ja ympäristön turvallisuuteen liittyviä välittömiä toimenpiteitä edellyttäviä ilmoituksia sekä välittää ne asianomaisille yksiköille. Hätäkeskusasetuksessa tarkennetaan, että hätäkeskuksen tehtävänä on ilmoituksen perusteella arvioida tilanteen edellyttämät, käytettävissä olevat voimavarat, kiireellisyys sekä välittää tehtävä asianomaiselle yksikölle.

Viestintämarkkinalain (393/2003) 55 §:n perusteella puhelinverkossa toimivien teleyritysten on osaltaan huolehdittava siitä, että käyttäjät saavat maksutta yhteyden yleiseen hätänumeroon 112. Yhteyden saamisella tarkoitetaan soittamista, tekstiviestiä tai muuta mahdollisesti tarjolla olevaa tapaa yhteyden ottamiseen. Viestintämarkkinalain perusteella Viestintävirasto on määrännyt hätäpuhelukujen toteutuksen lisäksi puhelukujen ohjauksesta kultakin maantieteelliseltä alueelta

alueelle määrättyyn hätäkeskukseen käyttäjän mahdollisesti valitsemasta telealueen suuntanumerosta riippumatta (Vivi 33 C/2006 M).

Teleyritykset ovat sähköisen viestinnän tietosuojalain 35 §:n mukaan velvollisia luovuttamaan hätäkeskukselle liittymän tai päätelaitteen tunnistamistiedot ja tiedot paikasta, josta hätäilmoitus on tehty. Luovutettavat tiedot sisältävät myös tiedot liittymän tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta. Toisaalta hätäilmoituksen kohteena olevaa käyttäjää koskevat tunnistamistiedot ja paikkatiedot luovutetaan vain, jos käyttäjä on hätäilmoituksen vastaanottaneen eli hätäkeskuksen käsityksen mukaan ilmeisessä hädässä tai välittömässä vaarassa. Tällä tarkoitetaan tapauksia, joissa hätäilmoituksen tekijänä on eri henkilö kuin se, jonka liittymän tai päätelaitteen sijainti halutaan selvittää. Hallituksen esityksessä Eduskunnalle sähköisen viestinnän tietosuojalaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 125/2003 vp) esimerkkinä todetaan tilanteet, joissa voidaan olettaa, että joku muu henkilö kuin ilmoituksen tekijä on eksynyt merelle tai maastoon. Tietojen pyytämisen kannalta arvion tilanteesta tekee ilmoituksen vastaanottava hätäkeskuspäivystäjä.

Hätäkeskuspäivystäjällä on keskeinen asema väestön turvallisuuden toteutumisen kannalta ja hänen on katsottu käyttävän julkista valtaa tehtävässään. Päivystäjä arvioi ilmoituksen perusteella tilanteen edellyttämät käytettävissä olevat voimavarat ja tehtävän kiireellisyyden sekä välittää tehtävän asianomaiselle yksikölle. Jos tilanne ei selvästi edellytä tehtävän välittämistä, päivystäjä tekee tätä koskevan päätöksen. Päivystäjän toiminta on luonteeltaan tosiasiallista hallintotoimintaa, johon sisältyy julkisen vallan käyttöä kuten yksityisen oikeuteen kohdistuvien päätösten tekeminen. Päivystäjä ei tee hälyttämiseen liittyvässä asiassa varsinaista hallintopäätöstä. Korkein oikeus on ratkussaan (KKO:2009:37) arvioinut, että valtion hätäkeskukset ovat kiinteä osa julkisen vallan tosiasialliseen käyttämiseen liittyvää viranomaistoimintaa. Tapauksessa arvioitiin liikkeen luovutusta koskevia säännöksiä tilanteessa, jossa kunnan hätäkeskuksen toiminnot oli siirretty hätäkeskuslain nojalla pe-

rustetun valtion ylläpitämään hätäkeskukseen.

Julkisen vallan käyttämiseen liittyy sekä rikos- että vahingonkorvausoikeudellinen vastuu. Rikoslain 40 luvussa on säädetty virkarikoksista.

Vahingonkorvauslain (412/1974) mukaan julkisyhteisö on velvollinen korvaamaan julkista valtaa käytettäessä virheen tai laiminlyönnin johdosta aiheutuneen vahingon, mikä voi käsittää myös korvauksen taloudellisesta vahingosta. Vallitsevan käytännön mukaisella tulkinnalla julkisen vallan käytön suhteen on merkitystä, koska Hätäkeskuslaitoksen henkilöstöllä on tehtäviä suorittaessaan oikeus saada eri viranomaisten kuten poliisin rekistereistä tietoja. Lisäksi yhteistyöviranomaisilla on toimivalta toimialaansa liittyvissä asioissa ohjata tai määrätä hätäkeskuksia. Käytännössä on esiintynyt tapauksia, joissa hätäkeskuksessa on käytetty vuokratyövoimaa rekisterikyselyjen tekemiseen.

Selvitysmies Jaakko Jonkka on kiinnittänyt poliisin johtamisjärjestelmää ja laillisuusvalvontaa koskevassa raportissaan (2004) huomiota poliisin kenttätason johtamisjärjestelyissä poliisin kenttäjohtajan ja hätäkeskuspäivystäjän rooleihin. Näissä näytti olleen epäselvyyttä käytännön tasolla. Poliisiasetusta on tämän jälkeen muutettu. Poliisiasetuksen (1112/1995) 4 §:n 3 momentin mukaan poliisin kenttäjohtaja työnjohtajana ja partionjohtaja tehtävän suorittajana vastaavat poliisin tilannekeskuksen tai hätäkeskuksen välittämän poliisille kuuluvan tehtävän suorittamisesta. Asetuksen 4 §:n 5 momentin mukaan päivystäjä vastaa tehtävän vastaanottamisesta, sen kiireellisyyden ja vaarallisuuden arvioinnista sekä välittämisestä kenttäjohtajalle tai partionjohtajalle ja muista tehtävän edellyttämistä tarpeellisista toimenpiteistä. Päivystäjä huolehtii erityisesti siitä, että tehtävän suorittajilla on työturvallisuuden edellyttämät tarpeelliset käytävissä olevat tiedot sekä seuraa osaltaan tehtävien suorittamista.

Sosiaali- ja terveystoimessa hätäkeskuksen hätäilmoituksen vastaanoton jälkeen suorittama riskinarviointi ei ole tarkoittanut avun tarvitsijan määrittämistä potilaaksi, hätäkeskuksen sisällyttämistä hoitoketjuun ja poti-

lasvahinkolain (585/1986) soveltamista terveystoimeen liittyviin ilmoituksiin.

Kaikissa tapauksissa, joissa ilmoitus ei selvästi edellytä tehtävän välittämistä, tehdään hätäkeskuksessa päätös avun lähettämättä jättämisestä. Yhteistyöviranomaiset ovat toisinaan edellyttäneet päivystäjän tekevän päätöksen myös toisen viranomaisen vastuulle siirtyneiden tehtävien etusijajärjestyksestä. Päivystäjän tulisi toimia tehtävän seurannan aikana niin, että hän ei muuta vasteita ilman vastuuviranomaisen ohjeita. Pelastustoimen alueet laativat yhteistyössä naapurialueiden, muiden pelastustoimintaan osallistuvien viranomaisten ja virka-apua antavien viranomaisten sekä hätäkeskuksen kanssa hälytysohjeen pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä ja avun antamisesta. Hälytysohje on laadittava siten, että hätäkeskus voi hälyttää lähimmät tarkoitukseenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, minkä alueen yksiköitä ne ovat. Sisäasiainministeriön antaman toimintavalmiusohjeen (A 71) mukaan pelastustoiminnan johtajalla on oikeus muuttaa vastetta.

Hätäkeskus huolehtii myös pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen viestikeskustehtävistä sekä edellä mainittujen viranomaisten yksiköiden tukemis- ja avustamistehtävistä. Hätäkeskus hoitaa myös sille muussa kuin hätäkeskuslaissa säädetty tehtävät.

Viestintätekniikan kehittyminen on mahdollistanut suorat yhteydet viranomaisten kesken viranomaisradioverkon VIRVE -puhelimilla ja matkapuhelimilla. Tämä antaa mahdollisuuden vähentää hätäkeskuksen tehtäviä. Hätäkeskuksen suorittamista viranomaisten avustamis- ja tukitehtävistä suuri osa on rekisterikyselyitä, koska hälytetyillä yksiköillä ei ole etäkäyttömahdollisuuksia tai omia resursseja kyselyjen hoitamiseen.

Hätäkeskus huolehtii myös kiireettömien sairaankuljetuspyyntöjen välittämisestä. Tehtävässään se tarvitsee sosiaali- ja terveystoimen voimavaroja koskevat tiedot näiltäkin osin kiireellisten hätätilanteiden ja suuronnettomuuksien hoitamiseksi. Ennen valtion hoitamaa hätäkeskustoimintaa yksityisillä sairaankuljetusyrityksillä oli erillisiä sairaankuljetuksen tilausnumeroita muita kuin kiireelliseksi luokiteltuja tehtäviä varten. Helsingin

häätäkeskusalueella tehtävästä nykyisen järjestelmänkin aikana on huolehtinut muu taho kuin häätäkeskus.

Henkilöstö

Vuonna 2008 Häätäkeskuslaitoksessa työskenteli noin 800 henkilöä. Tästä päivistystehtäviä tekevien määrä oli noin 650. Heistä poliisin koulutuksen saaneita oli keskimäärin 200—220. Häätäkeskusten on ollut vaikeaa saada riittävästi koulutettuja hakijoita avoinna olleisiin päivistäjän virkoihin. Tästä syystä esimerkiksi vuonna 2008 noin 40 henkilötyövuotta jäi käyttämättä. Häätäkeskuspäivistäjien määrää on pyritty jatkuvasti lisäämään järjestämällä ylimääräisiä häätäkeskuspäivistäjäkursseja.

Päivistystehtävissä olevilta poliisimiehiltä vaaditaan virkaan poliisin kelpoisuus ja häätäkeskuspäivistäjiltä häätäkeskuspäivistäjän tutkinto. Häätäkeskuslaitoksen poliisimiehiin sovelletaan poliisin hallinnosta annetun asetuksen (158/1996) 16 §:ssä säädettyjä kelpoisuusvaatimuksia. Poliisimiehet nimitetään Häätäkeskuslaitoksessa poliisinimikkeisiin virkoihin.

Häätäkeskuslaitoksen toimintaa aloitettaessa virkoja voitiin täyttää lakkautettavien kunnallisten häätäkeskusten ja poliisin henkilöstöllä niitä haettavaksi julistamatta. Häätäkeskuskokeilusta annetun lain mukaisten keskusten henkilöstö nimitettiin suoraan häätäkeskuslain nojalla virkoihin. Toiminnan alkuvaiheessa arvioitiin poliisin rekrytoimisen jäävän siirtymäkauden järjestelyksi. Järjestely on kuitenkin jäänyt pysyväksi, ja poliisitaustaisten henkilöiden määrä on alun perin arvioitua suurempi. Valtion virkamieslain (750/1994) 7 §:n mukaan poliisin virkoihin voidaan nimittää vain Suomen kansalaisia. Poliisilainsäädäntö koskee soveltuvin osin myös poliisitoiminnan osalta Häätäkeskuslaitoksen poliisimiehiä. Edelleen esitutkintalain (449/1987) 14 §:n 2 momentin mukaan poliisimiehen tekemäksi epäillyn rikoksen esitutkintaa johtaa aina virallinen syyttäjä lukuun ottamatta rikesakkoasiana ja rangaistusmääräysmenettelyssä käsiteltäviä asioita. Menettely on siten erilainen kuin muulla henkilöstöllä.

Valtion ylläpitämään häätäkeskusjärjestelmään siirryttäessä turvattiin siirtymäkauden

järjestelynä häätäkeskuslain 14 §:ssä oikeus kunnallisen eläkejärjestelmän mukaiseen alempaan eläkeikään tietyissä tapauksissa, joissa kunnallisesta palvelusuhteesta tai kokeiluhäätäkeskuksen palveluksesta siirtyi häätäkeskuksen palvelukseen. Häätäkeskuslain 15 §:n 1 momentin mukaan myös poliisimiehillä on oikeus alempaan eläkeikään eräissä tapauksissa. Häätäkeskuslain 16 §:n mukaan häätäkeskuksen palveluksessa olevan poliisimiehen eroamisistä on voimassa, mitä poliisimiehen eroamisistä säädetään poliisin hallinnosta annetussa asetuksessa. Tämä on johtanut siihen, että palvelukseen tulevan uuden henkilöstön eläkkeelle siirtymisikä on erilainen siitä riippuen palveleeko päivistäjä poliisin vai häätäkeskuspäivistäjän nimikkeellä.

Rekisterit

Häätäkeskuslain 7 §:ssä säädetään häätäkeskustietojärjestelmästä, joka on pelastus-, poliisi- ja sosiaali- ja terveysviranomaisten käyttöön tarkoitettu valtakunnallinen tietojärjestelmä. Häätäkeskuslaitos on häätäkeskustietojärjestelmän päävastuullinen rekisterinpitäjä. Poliisin ylijohdo toimii poliisin osalta rekisterinpitäjänä. Rekisteriin saa tallettaa häätäkeskuksen tehtävien kannalta tarpeellisia tietoja. Häätäkeskuslain 7 §:n 1 momentissa säädetään rekisteriin kerättävistä ja tallettavista tiedoista. Keskeiset tallettavat tiedot liittyvät tehtäviä suorittaviin yksiköihin, tehtyihin ilmoituksiin ja niiden tunnistetietoihin ja teknisiin tallenteisiin, toimenpiteisiin sekä työturvallisuuteen tai henkilön omaan turvallisuuteen.

Rekisteriä pitävien ja käyttävien viranomaisten palveluksessa olevat henkilöt eli muutkin kuin Häätäkeskuslaitoksen henkilöstöön kuuluvat henkilöt ovat oikeutettuja näkemään ja käsittelemään teknisen käyttöyhteyden avulla toimivaltuuksiensa rajoissa oman toimialansa tietoja. Käytännössä tämä vaatii etäkäyttöyhteyden. Työturvallisuuteen liittyviä tietoja on kaikkien yhteisessä kyselykäytössä, mikä asettaa erityisen huolellisuusvelvollisuuden työturvallisuustietojen käsittelylle. Häätäkeskuslain 7 §:n nojalla Häätäkeskuslaitos ei voi siirtää suoraan tietoja muiden viranomaisten rekistereihin.

Hätäkeskuksen käyttäessä tehtäviään suorittaessaan muiden viranomaisten rekistereitä ovat saadut tiedot maksuttomia. Rekisteriä pitävät viranomaiset ovat kuitenkin laskuttaneet Hätäkeskuslaitosta tiedon hakemiseen liittyvistä toimenpiteistä, vaikka itse tieto on maksutonta. Käytännössä hätäkeskus toimii tietojen välittäjänä hälytystehtäviä hoitaville yksiköille. Hätäkeskuslain 9 §:ssä säädetään tietojen luovuttamisesta poliisiyksikölle, pelastusyksikölle tai muulle hälytetyille yksikölle.

Kentällä toimivilta operatiivisilta yksiköiltä vastaanotettuja tietoja voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden välityksellä henkilörekisterin pitämisestä vastaavalle poliisiviranomaiselle tai pelastusviranomaisen vastuulliselle rekisterinpitäjälle. Tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla sosiaali- ja terveystoimen vastuulliselle rekisterinpitäjälle ei ole säädetty. Yksittäistapauksessa voidaan aina luovuttaa hengen tai terveyden suojaamiseksi tai huomattavan ympäristö- tai omaisuusvahingon välttämiseksi salassapitovelvollisuuden estämättä tietoja kolmannelle osapuolelle. Tiedon saajan salassapito- ja vaitiolovelvollisuus määräytyy tällöin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 23 §:n mukaan.

1.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Euroopan Unioni on tehnyt päätöksen (neuvoston päätös 91/396/ETY) yhtenäisen hätänumeron 112 käyttöönotosta jäsenmaissa. Suomi otti hätänumeron käyttöön vuoden 1993 alussa kunnallisissa pelastustoimen aluehälytyskeskuksissa.

Yleispalvelusta ja käyttäjien oikeuksista sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen alalla annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin eli niin sanotun yleispuhelinludirektiivin (2002/22/EY) 26 artiklan mukaan EU jäsenvaltioiden on varmistettava, että kiinteistä puhelimista ja matkapuhelimista voidaan soittaa maksutta hätänumeroon 112. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että eurooppalaiseen hätänumeroon soitettuihin puheluihin vastataan asianmukaisesti ja että puhelut välitetään kansallisen hätäpalvelun organisaatioon parhaiten sopivalla tavalla ja

verkkojen teknisten mahdollisuuksien mukaisesti. Vammaisia loppukäyttäjiä varten jäsenvaltioiden on tarvittaessa toteutettava erityistoimenpiteitä, jotta hätäpalvelujen käytönmahdollisuus on näiden saatavilla. Jäsenvaltioiden on myös varmistettava direktiivissä edellytetyin tavoin puhelujen paikannus. Yleisölle on tiedotettava siitä, että 112 on yleiseurooppalainen hätänumero. Käytännössä numeron 112 tunnettavuutta Unionin alueella on parannettava.

Euroopan parlamentti hyväksyi vuonna 2007 kirjallisen kannanoton hätänumeron toiminnan tehostamisesta. Parlamentti on kehottanut jäsenvaltioita ja komissiota varmistamaan riittävät resurssit koko yhteisön laajuisen 112-hätänumerojärjestelmän toiminnan parantamiseksi. Joulukuusta 2008 lähtien missä tahansa Euroopan Unionin alueella on saanut yhteyden hätäpalveluihin numeroon 112 soittamalla. Yleiseurooppalaisen hätänumeron rinnalla on kuitenkin käytössä myös kansallisia numeroita. Hätäkeskusjärjestelyt organisaatiotasolla vaihtelevat.

Niin sanottuna Euroopan 112-päivänä vuonna 2009 (11.2.2009) Euroopan komissio julisti tavoitteekseen nykyistä monikielemmän yhteisen hätäpalvelunumeron.

Kaikissa Euroopan Unionin jäsenmaissa ei ole juurikaan yhdistettyjä pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen hätäkeskuksia. Sen sijaan osittaisia tai alueellisia yhdistämiskokeiluja on tehty ja toteutettu Euroopan maissa.

Ruotsissa on käytössä hätänumero 112. Keskuksissa vastaanotetaan pelastustoimen, sairaankuljetuksen, poliisin ja meripelastuksen hätäilmoituksia. Operaattorina toimii valtion osittain omistama yritys SOS Alarm Sverige Ab. Väestöpohjaltaan suurin keskus on Tukholman hätäkeskus, joka toimii noin 2 miljoonan asukkaan Tukholman läänissä. Keskuksset Ruotsissa voivat tukea toisiaan verkottuneen toimintamallin mukaan.

Norjassa poliisilla, pelastustoimella ja sairaankuljetuksella on omat hätänumerot. Numero 112 on käytössä poliisilla.

Tanskassa on käytössä yleiseurooppalainen hätänumero 112.

Islannissa toimii yhdistetty pelastustoimen, poliisin ja sairaankuljetuksen hätäkeskus.

Käytössä on yleiseurooppalainen 112-hätänumero.

Virossa pelastustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen hätäkeskustoiminta on yhdistetty. Poliisi on osallistumassa yhteiseen hätäkeskustoimintaan. Viron hätäkeskukset voivat toimia verkottuneesti ruuhkatilanteissa toisiaan tukien. Hätänumeron lisäksi käytössä on numeroita neuvontaa varten.

Tshekin tasavallassa on käytössä hätänumero 112, minkä lisäksi käytössä on kansallisia hätäpalvelunumeroita. Hätäkeskukset voivat tukea toisiaan ruuhkatilanteissa.

Venäjällä on käynnissä hätänumeron 112 kokeilu. Numero on käytössä Suomen rajan viereisillä alueilla.

Yhdysvalloissa on käytössä hätänumero 911. Toiminnan järjestelyt vaihtelevat osavaltioittain. Kanadassa Vancouverin alueella käytössä olevasta hätänumerosta 911 välitetään pelastustoimen, poliisin ja sairaankuljetuksen tehtäviä. Ei-kiireellisiä tapauksia varten on osoitettu eri numerot.

1.3 Nykytilan arviointi

Selonteko

Hätäkeskustoiminnalle asetetut vaatimukset ovat jatkuvasti kasvaneet. Pelastustointa, poliisitointa sekä sosiaali- ja terveystointa yhteisesti palvelevaa hätäkeskusjärjestelmää on arvioitu hätäkeskusuudistuksesta annetussa valtioneuvoston selonteossa (VNS 3/2007 vp).

Selonteon mukaan kokonaisuutena arvioiden hätäkeskustoiminnan tasoa on onnistuttu parantamaan valtakunnallisesti ja väestön turvallisuustasosta huolehditaan tehokkaammin kuin uudistusta edeltävänä aikana. Toisaalta hätäkeskustoiminnassa todettiin olevan toiminnallisia ongelmia.

Eduskunta on hyväksynyt hallintovaliokunnan mietinnön (HaVM 3/2008 vp) mukaisen kannanoton selonteon johdosta. Keskeinen kannanotto on, että hätäkeskusuudistuksen toimeenpanoa on jatkettava valiokunnan mietinnön mukaisesti.

Tulosohjaus

Vuonna 2004 uudistettiin valtionhallinnon tulosohjausmenettelyjä. Uudistuksessa korostuivat tulosohjaavan tahon velvollisuus antaa selkeitä tavoitteita sekä tulosohjattavan tahon tilivelvollisuus. Hätäkeskuslaitoksen rakentamisolosuhteissa tulosohjauksessa toiminnan laadun ja yhteistyöviranomaisten toiminnan tarkastelu on ollut vähäisempää päähuomion ollessa tuottavuuteen ja taloudellisuuteen liittyvissä seikoissa. Väestön kannalta laatu ja suorituskyky näyttävät nopeana hätäpuheleluun vastaamisena, ilmoituksen asianmukaisena käsittelynä ja tarvittavan avun saamisena viiveettä. Ruuhkatilanteissa voi muodostua puhelujonoja. Ilmoitus- tai tehtävämäärä voi olla myös tavanomaista suurempi esimerkiksi myrskyssä tai muussa poikkeuksellisessa tilanteessa. Näiden tilanteiden johdosta hätäkeskusten palvelutaso voi vaihdella. Asiakaslähtöisyyttä korostaa yhdenvertaisen kohtelun vaatimus.

Sisäasiainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö tekevät tulossopimuksen Hätäkeskuslaitoksen kanssa. Hätäkeskuslaitoksen johtokunnan rooli oli osoittautunut ongelmalliseksi tulosohjauksen näkökulmasta. Hätäkeskuslaitoksen johtaja vastaa laitoksen toiminnasta, mutta valta toimintapolitiikasta oli osittain vuonna 2009 lakkautetulla johtokunnalla.

Hallinto ja aluejako

Hätäkeskuslaitoksen sisäinen organisaatio on kaksipuolinen, ja johto- ja ohjaussuhteita koskevia säännöksiä on sekä laissa että asetuksessa. Sekä ulkopuolisille tahoille että laitoksen sisäisessä hallinnossa laitoksen johtosuhteet ja virastoluonne ovat aiheuttaneet epätietoisuutta. Hätäkeskusyksikköä on pidetty keskushallinnon virastona, jonka alaisuudessa on alueyksiköitä, jotka ovat toimineet viranomaisina hyvin itsenäisesti. Keskuksen on tulkittu olevan myös erillisiä virastoja. Tämä on vaikuttanut heikentävästi Hätäkeskuslaitoksen sisäisen johtamisen linjakkuuteen. Myös muussa kuin hätäkeskuslain säädännössä säännökset koskevat usein yksittäistä keskusta eivätkä Hätäkeskuslaitosta.

Hätäkeskuslaitoksen kaksiportainen rakenne maantieteellisine aluejakoineen ei enää vastaa parhaalla mahdollisella tavalla toiminnan järjestämisen ja kehittämisen tarpeita. Toiminnan hoitaminen on sidottu aluevastuuseen. Nykymuotoisessa järjestelmässä lisääntynyttä suunnittelun ja koordinaation tarvetta aiheuttavat sellaiset kuntamuutokset, joissa kunnat kuuluvat muutoksen jälkeen eri hätäkeskusalueisiin. Yhteistyöviranomaisilla suuntaus on suurempiin alueisiin. Nykyisen hätäkeskustoiminnan kannalta keskeistä on, että hätäkeskusalueen ulkorajojen sisällä sijaitsevat poliisin, pelastustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen toiminta-alueet.

Hätäkeskusalueiden kielellinen jaotus on määritelty valtioneuvoston aluejakoa koskevassa päätöksessä. Hätäkeskuslaitoksessa palvelua molemmilla kansalliskielillä on annettava kaksikielisillä alueilla, joita ovat Helsingin, Itä- ja Keski-Uudenmaan, Länsi-Uudenmaan, Kaakkois-Suomen, Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen hätäkeskusalueet. Muut hätäkeskusalueet ovat suomenkielisiä. Hätäkeskuslaitoksessa tehdyn selvityksen perusteella näyttäisi siltä, että laitoksessa palvelua sekä suomen että ruotsin kielellä antamaan kykenevän operatiivisen henkilöstön osuus vaihtelee arviolta 4 ja 80 prosentin välillä. Tätä henkilöstöä on sijoittunut myös muihin kuin kaksikielisten hätäkeskusalueiden hätäkeskuksiin. Heidän osaamistaan ei voida hyödyntää tasaisesti nykyisessä toiminta- ja hallintomallissa. Edelleen Hätäkeskuslaitos ei ole käytännössä kyennyt palvelemaan saamen kielellä.

Toiminnan kehittyessä valtakunnallisesti verkottuneen hätäkeskustoiminnan kannalta keskeistä on toimivalta vastaanottaa ja käsitellä hätäilmoituksia sekä tehdä asiaan liittyviä toimenpiteitä ja päätöksiä kaikissa hätäkeskuksissa virka-alueella. Nykyisin hätäpuhelinohjaus on määritelty maantieteellisesti hätäkeskusalueisiin perustuen. Hätäilmoitus siirretään käytännössä aluevastuussa olevaan keskukseseen, jos ilmoitus on kytkeytynyt toisaalle.

Sisäasiainministeriö koordinoi sisäiseen turvallisuuteen liittyviä toimenpiteitä ja johtaa hallinnonalansa varautumista poikkeusoloihin. Voimassa olevan hätäkeskuslain mukaan hätäkeskusten toiminta on järjestet-

tävä ja keskuksat sijoitettava siten, että niiden toiminta on mahdollista myös poikkeusoloissa. Säännös ei määritä toimitilojen rakentamiseen, tekniikkaan tai tietojärjestelmiin liittyviä ratkaisuja. Hätäkeskuslaitos hoitaa poikkeusoloissa tehtäviään normaaliorganisaatiollaan ja huolehtii toiminnan jatkuvuuden turvaamisesta erilaisilla teknisillä ja muilla järjestelyillä mahdollisesti lisääntyvien tehtävien tai kriisin äkillisyyden vuoksi. Hätäkeskuslaitoksen tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen valmiuslain (1080/1991) 40 §:n perusteella. Huomioon on otettava aikaisempaa enemmän IT-ratkaisuihin liittyvä varautuminen. Tätä korostaa myös huoltovarmuuden tavoitteista annettu valtioneuvoston päätös (539/2008), jonka mukaan keskeisissä valtakunnallisissa tieto- ja viestintäjärjestelmissä yksittäisen kohteen lamauminen tai vaurio ei saa lamauttaa koko järjestelmää.

Hallituksen esityksessä Eduskunnalle valmiuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 3/2008 vp) ehdotetaan nykyistä sääntelyä vastaavaa varautumisvelvollisuutta valtion viranomaisille, jolloin niiden tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa. Ehdotuksen mukaan, kuten nykyisinkin, kukin ministeriö sovitaisi yhteen varautumista omalla toimialallaan.

Hätäkeskustoimintaan liittyy kiinteästi viestintäverkkojen toiminta. Pääsy hätäpalveluihin on turvattava myös verkon häiriötilanteissa mahdollisimman luotettavasti. Viestintämarkkinalaissa säädetään viestintäverkon ja -palvelun laatuvaatimuksista. Yleiset viestintäverkot ja viestintäpalvelut sekä niihin liitettävät viestintäverkot ja viestintäpalvelut on suunniteltava, rakennettava ja ylläpidettävä siten, että ne toimivat luotettavasti myös valmiuslain tarkoittamissa poikkeusoloissa ja normaaliolojen häiriötilanteissa. Viestintävirasto voi antaa määräyksiä hätäliikenteen ohjauksesta ja varmistamisesta.

Hätäkeskusasetuksen mukaan hätäkeskus voi toimia toisen keskuksen varakeskuksena.

Eri keskusten valmius tehtävään vaihtelee. Varakeskusjärjestelmä on suunniteltu noin 10 vuotta vanhojen teknisten ratkaisuiden pohjalta. Toiminnan käynnistyminen korvaavana keskuksena on hidasta ja edellyttää ulkopuolisten tahojen kuten teleoperaattoreiden toimenpiteitä. Varakeskuksessa toimivan päivystäjän toimivalta ja siihen liittyvät vastuukysymykset ovat epäselviä hänen hoitaessaan toisen alueen hätäilmoituksia.

Kaksiportainen organisaatio ja kiinteä aluejako rajoittavat sekä hallinnollisessa että operatiivisessa toiminnassa palveluiden ja toimintojen joustavaa järjestämistä sekä vaikeuttavat yhtenäisen palvelutason saavuttamista tehtävien jakautuessa epätasaisesti. Nykyinen toiminnan organisointi edellyttäisi merkittävästi lisää henkilöstövoimavaroja nykytilanteeseen verrattuna. Pätevän henkilöstön saatavuus ja pysyvyys vaihtelee eri puolilla maata. Edellä kuvattu vaikeuttaa myös valmiuslain mukaisia varautumistoimia.

Nykyisen tekniikan ja uudistettavan tietojärjestelmän mahdollistama valtakunnallisesti verkottunut hätäkeskustoiminta edellyttäisi, että päivystäjällä on toimivalta hoitaa operatiivista toimintaa koko maan alueella. Verkottunut toimintamalli antaisi mahdollisuuden työmäärän jakamiseen. Henkilöstöä voitaisiin kohdentaa palveluiden kysynnän mukaan ja toimintoja voitaisiin järjestellä valtakunnallisesti uudelleen. Mahdollista olisi myös eri keskusten päivystäjien kielitaidon nykyistä parempi hyödyntäminen.

Tehtävät

Väestön turvallisuuden ja laitoksen toiminnan kannalta keskeistä on laitokselle kuuluvien tehtävien selkeys. Tällöin on tärkeää hätäilmoituksen perusteella tehdyn riskinarvioinnin asianmukaisuus ja ilmoituksen tai tehtävien tarkoituksenmukainen välittäminen asianomaisille tehtäviä hoitaville yksiköille tai vaihtoehtoisesti välittämättä tai hälyttämättä jättämistä koskeva päätös. Tehtävistä olisi säädettävä kattavasti hätäkeskustoimintaa koskevassa lainsäädännössä niin, että tehtävien jakautuminen viranomaisten välillä olisi selkeää.

Hätäkeskukselle kuuluvien viestikeskustehävien ja tukitehtävien määrittely on ollut

epäselvä. Sisäasiainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö eivät ole antaneet tehtäviä koskevia täsmentäviä asetuksia. Tilanne on aiheuttanut erimielisyyttä tehtävien hoidosta ja kustannusvastuista Hätäkeskuslaitoksen ja sen palveluja käyttävien viranomaisten välillä.

Hätäkeskuksittain vaihteleva resurssitilanne on vaikuttanut yhteistyöviranomaisten saaman palvelun tasoon.

Yhteistyöviranomaisten antama ohjeistus on yleensä viranomais- ja hätäkeskuskohtaista. Toisaalta eri viranomaisten vastuunjako tehtävien suhteen on ollut osin epäselvää. Uutena viranomaisena hätäkeskus on voinut laitoksen rakentamisaikana joutua tekemään sille kuulumatonta tehtävää saadakseen toiminnan käyntiin. Alueellisilla ja paikallistason viranomaisilla on ollut käytettävissään valtakunnallisia ohjeita kattavammin vasta viime vuosien aikana. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla on käytössä opas terveydenhuollon vastuuviranomaisille sairaankuljetus- ja ensihoitopalvelun hälytysohjeen laatimisesta (STM opas 23:2005). Poliisi valtiollisena viranomaisena antaa toimialaansa koskevia valtakunnallisia ohjeita. Kuntien yhteistoimintaan perustuvassa pelastustoimessa valtakunnallisten kannanottojen muodostaminen on haasteellista. Pelastustoimessa on tehty osin samankaltaista työtä maan eri osissa lopputuloksen ollessa paikallisen tarpeen mukainen. Ohjeistuksen antaminen on vaativa tehtävä. Ohjeen tulisi yhtäältä olla periaatteiltaan yhtenevä maan eri osissa, mutta toisaalta siinä tulisi voida ottaa huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet.

Hätäkeskuksen eli käytännössä päivystäjän toimivalta hoitaa tehtäviä hätäkeskusalueella on selkeä. Päivystäjä arvioi tehtävän riskin ja hälyttää yhteistyöviranomaisten antamien ohjeiden mukaan tarvittavat yksiköt. Ohjeiden tulee olla ajan tasalla ja ottaa huomioon toimialojen todellinen resurssitilanne. Hätäkeskuslainsäädännön kannalta päivystäjän tehtävään ei kuulu hälyttämistä koskevan päätöksen jälkeen operatiivisten tilanteiden johtaminen ja priorisointi kentällä. Käytännössä päivystäjään asemaan suhteessa poliisin kenttäjohtajaan ja pelastustoiminnan johtajaan on liittynyt epäselvyyksiä. Viimeksi mainituilla on tilanteen aikana oikeus pyytää tarvittavia

toimenpiteitä hätäkeskukselta vasteen muuttamiseksi kuten lisävoimavarojen hälyttämistä. Yhteistyöviranomaiset eivät ole pääosin antaneet ohjeita siitä, milloin tehdään niin sanottu hälyttämättä jättämistä koskeva ratkaisu tai päätös.

Poliisin hallintorakenneuudistus selkeyttää poliisin johtosuhteita. Terveystieteiden johtamisjärjestelmässä on otettava huomioon hätäkeskustoimintaan liittyvät vastuut.

Tilanteissa, joissa useat eri viranomaiset toimivat samanaikaisesti, hätäkeskus valitsee noudatettavan ohjeen, ja eri ohjeiden käyttäminen voi johtaa erilaisiin ratkaisuihin hälyttämispäätöksiä tehtäessä. Ohjeistus tulisi antaa Hätäkeskuslaitokselle yksittäisen hätäkeskuksen sijasta, jolloin myös varakeskukseksi toimiminen olisi mahdollista. Verkottunut hätäkeskustoiminta edellyttää jatkossa Hätäkeskuslaitoksen sisällä yhtenäistä toimintatapaa ja laitokselle annettuja valtakunnallisten linjausten mukaan laadittuja viranomaisten yhteen sovitettuja tai yhteisiä riskinarvio-ohjeistuksia ja manuaaleja. Olosuhteet maan eri osissa tulee ottaa huomioon tarkoituksenmukaisella tavalla viranomaisten suunnitelmissa ja kohdekohtaisissa erityisohjeissa.

Henkilöstö

Nykyinen hätäkeskuslaki sisältää uusimuotoisen viranomaisten yhteisen hätäkeskustoiminnan alkamiseen liittyviä siirtymäsäännöksiä, jotka eivät ole enää kaikilta osin tarpeellisia. Tästä on toisaalta myös aiheutunut eriarvoisuutta samoja tehtäviä hoitavien keskuudessa. Keskeinen ongelma on päivystystehtäviä suorittavan henkilöstön jakautuminen hätäkeskuspäivystäjiin ja poliisimiehiin.

Hätäkeskuslaitoksen henkilöstöön kohdistuu erityinen luottamusvaatimus, koska henkilöstön tehtävien on katsottu sisältävän julkisen vallan käyttöä apua lähetettäessä. Päätökset tehdään viranomaisten ohjeistuksiin perustuen. Tehtävää hoitavalla päivystäjällä on asiassa myös omaa harkintavaltaa. Poliisin tai muiden viranomaisten rekistereihin liittyviä tehtäviä ei voida antaa muun kuin viranomaisen hoidettavaksi.

Hätäkeskuslaitoksen kannalta laitoksen palveluksessa olevan poliisimiehen asema on

epäselvä. Poliisimiehen tehtävistä, toimivaltuuksista sekä asemasta on säädetty poliisilaissa (493/1995) ja poliisiasetuksessa (1112/1995). Sääntelyn on katsottu käytännössä tarkoittavan sitä, että poliisilla on toiminnallinen johtosuhde Hätäkeskuslaitoksen poliisimiehiin. Hätäkeskuslaitoksen johto ei kuitenkaan kuulu poliisiorganisaatioon. Tämä merkitsee epäselvyyksiä laitoksen johdon toimivallan suhteen sen käsitellessä organisaationsa poliisimiehiä koskevia asioita. Epäkohta on myös se, että poliisimiehelle säädetty alempi eroamisikä asettaa päivystystehtäviä suorittavan henkilöstön eri asemaan. Erilaisia eläkkeelle siirtymisikiä ei olisi, mikäli päivystäjät palvelisivat samalla tehtävämikkejä. Lisäksi varsinaisissa hätäkeskuspäivystäjän viroissa palvelee pääosin naisia ja poliisinimikkeissä viroissa miehiä.

Hätäkeskuslaitoksen poliisimiehiä koskeva sääntely on merkinnyt myös, että heidän tulee olla Suomen kansalaisia. Poliisin tehtäviin kuuluu oikeus merkittävään julkisen vallan käyttöön kuten voimakeinojen käyttämiseen tai muuhun puuttumiseen yksilön perusoikeuksiin. Perustuslain 125 §:n mukaan lailla voidaan säätää, että tiettyihin julkisiin virkoihin ja tehtäviin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Valtion virkamieslain 7 §:ssä on säädetty viroista, joihin vaaditaan kansalaisuus. Toisaalta suomen ja ruotsin kieltä koskevat kielitaitovaatimukset rajoittavat käytännössä virantäyttöä. Työntekijöiden vapaa liikkuvuus on rajoittanut kansalaisuusvaateen käyttöä Euroopan Unionissa, josta julkishallinnon palvelussuhteet muodostavat poikkeuksen. Tällöin on edellytetty, että virkaan kuuluu julkisen vallan käyttöä tai tehtävät liittyvät valtion yleiseen etuun.

Julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) 5 §:n 1 momentin mukaan suomen ja ruotsin kielten taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista on aina säädettävä, jos henkilöstön tehtäviin kuuluu yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien kannalta merkittävää julkisen vallan käyttöä. Hätäkeskuspäivystäjän työ ei sisällä merkittävää julkisen vallan käyttöä. Työhön ei sisälly toimivaltaa voimakeinojen käyttöön tai yksilön vapauden rajoittamiseen kuten poliisilla. Säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena ei ole myöskään korkeakoulututkintoa. Vi-

meksi mainitussa tapauksessa korkeakoulututkinnon yhteydessä vaaditaan kaksikielisessä viranomaisessa viranomaisen virka-alueen väestön enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Yksikielisessä viranomaisessa vaatimus on lievempi. Poliisimiesten kielitaitovaatimuksesta säädetään poliisin hallintoasetuksen 16 a §:ssä.

Henkilöstörakenteen selkeyttämiseksi olisi tarkoituksenmukaista jatkossa rekrytoida hätäkeskuspäivystäjän virkoihin lähinnä vain päivystäjätutkinnon suorittaneita. Tutkintokoulutuksen rakennetta ja sisältöä kehitettäisiin toiminnan asettamien vaatimusten mukaan ottaen huomioon poliisitoimen, pelastustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen näkökohdat. Hätäkeskuspäivystäjän tutkintokoulutukseen sisältyy kansalliskielten, suomen ja ruotsin kielten, opetus. Hätäkeskuslaitoksen on koulutusta järjestämällä ja muilla henkilöstöpoliittisilla toimilla huolehdittava siitä, että sen henkilöstöllä on riittävä kielitaito tehtävien hoitamiseksi kielilaissa (423/2003) asetettujen vaatimusten mukaisesti.

Rekisterit ja tietojen luovutus

Henkilötietolaki (523/1999) on henkilötietojen käsittelyä koskeva yleislaki, jota noudatetaan, jollei muualla laissa toisin säädetä. Henkilötietolaissa säädetään muun muassa henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä määrittelmistä ja yleisistä periaatteista.

Hätäkeskuslain henkilötietojen käsittelyyn liittyvät rekistereitä ja tietojen luovuttamista koskevia säännöksiä voidaan pitää pääosin kattavina. Kerättävät ja talletettavat tiedot ovat kuitenkin usein arkaluonteisia. Tietojen käyttöön ja käytön valvontaan on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Sosiaali- ja terveystoimen osalta on tarvetta kehittää tietojen luovutusta koskevia säännöksiä. Terveystoiminnassa rekisterinpitäjänä on terveydenhuollon toimintayksikkö kuten kansanterveyslain (66/1972) mukainen terveyskeskus, erikoissairaanhoidolaissa (1062/1989) tarkoitettu sairaala tai erillinen sairaanhoidon toimintayksikkö. Myös ammattia itsenäisesti harjoittava terveydenhuol-

lon ammattihenkilö toimii rekisterinpitäjänä kuten sairaanhoitopiirin kuntayhtymän päättämä muu hoitovastuussa oleva kokonaisuuskin. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (159/2007) nojalla luodaan potilasasiakirjojen arkistointia ja terveydenhuollon palvelujen antajien välistä potilastietojen luovutuksenhallintaa varten valtakunnallisesti keskitetty tietojärjestelmäpalvelu. Tietoja voitaisiin luovuttaa useisiin rekistereihin, koska keskitettyä rekisteriä ole.

Toiminnan sujuvuus ja sen tarkoituksenmukainen järjestäminen edellyttävät tietojen vaihtoa. Sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön kehittäminen on käynnissä. Operatiiviseen toimintaan liittyviä tietoja luovutetaan nykyistenkin säännösten nojalla hälytettävälle yksiköille, jotka määräytyvät sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten antamien ohjeiden mukaan. Hälytettävä yksikkö voidaan käsittää myös laajempaan kokonaisuutena kuin yksittäisenä sairaankuljetusajoneuvona. Hälytetyt yksiköt, joille tietoja luovutetaan, vastaavat tietojen käsittelyn asianmukaisuudesta omalta osaltaan.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on edistää väestön turvallisuutta ja järjestää hätäkeskuspalvelujen tuottaminen. Hätäkeskustoimintaa koskeva lainsäädäntö uudistetaan vastaamaan paremmin toiminnan kehittämisen vaatimuksia. Sekä Hätäkeskuslaitoksen että yhteistyöviranomaisten toimintatapoja uudistetaan valtakunnallisesti. Hätäkeskukset varmistavat toisiaan. Hätäkeskustoimintaa hoidetaan valtakunnallisen tietokannan ja tietojärjestelmän avulla verkottuneen toimintamallin mukaan. Toiminnan hoitaminen mahdollistetaan ilman kiinteitä alueellisia rajoituksia.

Ehdotetulla lailla edistettäisiin hätäkeskuspalvelujen laatua ja saatavuutta. Tehtävät ja niihin liittyen hätäkeskuspalvelun sisältö määrittäisivät nykyistä tarkemmin. Tehtävät hoidettaisiin hyvän hallinnon periaatteita noudattaen.

Sisäasiainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö vastaisivat yhteistyössä Hätäkeskuslaitoksen toiminnallisesta ohjauksesta.

Hätäkeskuslaitoksen toiminnallinen ohjaus olisi osa valtion talousarviolain 12 §:ssä tarkoitettua toiminta- ja taloussuunnittelua, minkä puitteissa toimintaa ja taloutta sekä tuloksellisuutta suunnitellaan usean vuoden aikavälillä. Toiminnallinen ohjaus koskee yleensä vuositasolla tapahtuvaa tavoitteiden asettamista.

Edelleen lakiesityksen tavoitteena on kehittää sisäasiainministeriön alaisen Hätäkeskuslaitoksen hallinnollisia rakenteita ja mahdollistaa toiminnan kokonaisvaltainen ohjaus- ja kehittäminen. Hätäkeskuslaitos olisi hätäkeskustoiminnasta vastaava keskusvirasto eikä erillisiä paikallisia, aluevastuussa olevia aluehallinnon kaltaisia viranomaisia enää olisi. Virka-alue olisi koko maa Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta. Kielilain perusteella virka-alue olisi kaksikielinen. Erityistä syytä yksikielisen yksikön perustamiseen ei olisi. Kielelliset vaatimukset otettaisiin huomioon laitoksen valtakunnallisessa toimintamallissa.

Hätäkeskuslaitoksen toimintavarmuus ja nopeus paranisi, koska toimivalta hoitaa toimintaa olisi koko virka-alueella. Toiminta ei olisi sidottu tiettyyn paikkaan tai rajattuun alueeseen, vaan se perustuisi yhtenäisiin prosesseihin ja toimintaa tukevan informaatioteknologian hyödyntämiseen. Toisaalta Hätäkeskuslaitoksen sisäisessä toimintamallissa voidaan hyödyntää yhteistyöviranomaisten toimialueita.

Lailla säädettäisiin laitoksen johto- ja ohjaussuhteista kattavasti siten, ettei laitoksessa toimi resursseista kilpailevia ja toiminnaltaan eriytyviä yksiköitä. Johtamisrakenteita kehittämällä varmistettaisiin yhdensuuntainen toiminnan kehittäminen ja toteutus. Lain voimaan tullessa nykyiset hätäkeskusalueet muuttuisivat toimintaa varten yhteistoiminta-alueiksi. Hätäkeskuslaitoksessa olisi hätäkeskuksia, esikuntatoimintoja hoitava yksikkö ja tarvittaessa muita yksiköitä. Sisäasiainministeriö päättäisi hätäkeskuksen perustamisesta, lakkauttamisesta ja sijaintipaikasta sekä esikuntatoimintoja hoitavan yksikön sijaintipaikasta.

Hätäkeskuslaitosta johtaisi johtaja. Hätäkeskuslaitoksen johtajan tulosvastuu korostuisi ja organisaation sisäiset johtosuhteet selkeytyisivät. Sisäasiainministeriö ja sosiaali-

ja terveysministeriö vastaisivat yhteistyössä tavoitteiden asettamisesta vuositasolla käytännössä toiminnallisen ohjauksen puitteissa. Toisaalta Hätäkeskuslaitoksen kaltaisen monia viranomaisia palvelevan organisaation kannalta on tärkeää, että on olemassa erillinen orgaani toimintaympäristön muutosten seurannan apuna ja toimintaa koskevien ulkopuolisten näkemysten esittäjänä. Toiminnallisen tason sidosryhmäkontaktien hoitamista varten asetettaisiin kuten nykyisinkin valtakunnallinen yhteistyöryhmä.

Hätäkeskuslaitoksen voimavarat suunnattaisiin moninkertaisesta hallinnosta operatiiviseen toimintaan. Organisaatorakennetta ja toimintaprosesseja kehittämällä myös hallinnollisten asioiden hoitamista olisi mahdollista koota ja keventää.

Hätäkeskuslaitoksen tehtävistä säädettäisiin kattavasti ehdotetussa laissa. Tehtävien selkeyttämisellä parannettaisiin Hätäkeskuslaitoksen ja eri viranomaisten tehtävien rajapintoja ja vastuita. Keskeiset tehtävät olisivat hätäkeskuspalveluiden tuottaminen, viranomaisten tukeminen (tukipalvelut) sekä toiminnan kehittäminen. Edelleen päivystystehtävää hoitavan henkilöstön tehtävistä säädettäisiin lain tasolla. Operatiivisissa tehtävissä hallintolain soveltamista rajoitettaisiin. Hätäkeskuslaitoksen päivystystehtäviä hoitavat virkamiehet olisivat oikeutettuja tekemään hätä- ja muiden ilmoitusten käsittelyyn sekä hälyttämiseen liittyviä tehtäviä ja ratkaisuja koko virka-alueella. Vastuu välitetystä ilmoituksesta tai tehtävästä siirtyisi Hätäkeskuslaitokselta vastaanottavalle viranomaiselle sen jälkeen, kun asianomainen viranomaisen yksikkö olisi vastaanottanut ilmoituksen tai tehtävän. Hätäkeskuslaitos vastaisi edelleen tehtävän seurannasta ja tukipalveluiden antamisesta, vaikka johtovastuu kentällä suorituksesta olisi asianomaisella viranomaisella.

Häirintä- tai väärinkäytöstapauksissa Hätäkeskuslaitoksella olisi oikeus rajata vastaanotettujen ilmoitusten käsittelyä laitoksen sisällä toiminnan ja hätäkeskuspalveluiden turvaamiseksi.

Hätäkeskuslaitoksen valtakunnallinen toimintatapa merkitsisi myös sitä, että alueelliset tai muut yhteistyöviranomaiset antaisivat toimialoillaan valtakunnallisten, yhteisesti

sovittujen linjausten mukaisesti yhteen sovitut ohjeet Häätäkeskuslaitokselle eikä yksittäiselle hätäkeskukselle. Paikalliset tarpeet otettaisiin huomioon ensisijaisesti tietyille alueelle tarkoitettujen ohjeiden välityksellä. Yhteistyöviranomaisten tehtäviä kuten ohjeiden ja tietojen antamisvelvollisuutta täsmennettäisiin. Häätäkeskuslaitoksessa on tärkeää tehtävien suorittaminen asianmukaisesti ja viranomaisten antamien ohjeiden huomioon ottaminen. Tehtävien tehokas ja laadukas hoitaminen ei aina tarkoita mahdollisimman nopeaa suorittamista. Tavoitteena on, että tehtävän asianmukainen ja laadukas suorittaminen palvelee myös yhteistyöviranomaisten toimintaa turvaamalla viranomaisten resurssien tarkoituksenmukaista käyttöä.

Hätäkeskuslaitos viranomaisena hoitaa julkista hallintotehtävää, ja sen henkilöstö on virkasuhteessa. Laitoksen johtajan kelpoisuusvaatimuksista säädetäisiin laissa. Päivystystehtäviä hoitavan henkilöstön kelpoisuusvaatimukset säädetäisiin asetuksella. Häätäkeskuslaitoksen palveluksessa olevan päivystyshenkilöstön virkamiesoikeudellinen asema vaihtelee, ja johtosuhteissa on epätavallisuksia. Virkamiesten eläkeiässä ja eroamisissä on eroavaisuuksia. Tavoitteena on virkarakenteen yhtenäistäminen, jolloin henkilöiden virkamiesoikeudellisen aseman yhtenäistyisi yhdenvertaisuusperiaatteen edellyttämällä tavalla. Häätäkeskuslaitoksen palveluksessa oleva virkamies voitaisiin kurinpitorangaistuksena erottaa virantoimituksesta määrääjäksi. Palkanmaksu keskeytettäisiin erottamisen ajaksi.

Rekistereitä koskevia säännöksiä tarkennettaisiin ja lisäksi säädetäisiin hätäkeskustietojärjestelmän käyttäjien käyttäjärekisteristä ja lokirekisteristä.

Esityksen tavoitteet eivät olisi toteutettavissa kunnallisena toimintana, mikä merkitsisi osittaista paluuta hätäkeskusuudistusta edeltävään järjestelmään ja nykyisen järjestelmän purkamista.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Organisaatoriset, taloudelliset ja henkilöstövaikutukset

Esitys mahdollistaa kiinteästä aluejaosta ja hätäkeskusten lukumäärästä riippumattoman hallinto- ja toimintamallin. Häätäkeskuslaitoksen virka-alue toiminnassa olisi koko maa Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta.

Operatiivista toimintaa hoidettaisiin mahdollisimman laadukkaasti, tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti asianomaisen viranomaisten antamien, yhteen sovitettujen ohjeiden mukaan. Tehokkuus ja palvelukyky paranisivat resurssien ollessa käytössä tasaisemmin ja niitä oikealla tavalla suuntaamalla. Tällöin voidaan vastata tehokkaammin toimintaympäristön nopeiden muutosten asettamiin vaatimuksiin. Lähtökohta on, että Häätäkeskuslaitoksen normaalin toiminnan kustannukset eivät nouse.

Uutta toimintamallia tukevan tietojärjestelmän suunnittelu on meneillään. Kehyspäätöksessä 25.5.2007 on vuosille 2008—2011 myönnetty erillisrahoitusta 6,3 miljoonaa euroa Häätäkeskuslaitoksen tietojärjestelmän uudistamiseen.

Hallinnon rakenteiden kehittämisestä saatavat säästöt ajoittuvat ratkaisujen toteuttamisen jälkeiseen aikaan. Keskeinen tuottavuushyöty olisi Häätäkeskuslaitoksen arvioitu merkittävä henkilöstövoimavarojen lisätarpeen poistuminen. Valtion tuottavuusohjelman mukainen tavoite on 33 henkilötyövuoden vähentäminen vuoteen 2015 mennessä.

Hätäkeskustoiminta on kuitenkin jo tällä hetkellä laajenemassa kiinteätä aluevastuuta laajemmaksi Häätäkeskuslaitoksen toiminnan varmistamista koskevien muiden järjestelyjen puitteissa. Verkottuneen toimintatapamallin mahdollistuessa tietojärjestelmäratkaisun toteuttamisen myötä, mahdollistuu vaihteittain hätäkeskuksen tehtävien hoitaminen koko maan alueella. Häätäkeskuslaitos organisoi oman toimintansa tarkoituksenmukaisella tavalla niin, että väestö ja yhteistyöviranomaiset saavat laadukasta palvelua. Häätäkeskuslaitoksessa mahdollistuu valtakunnallisesti yhtenäinen tilannekuva ja tapahtumien hallinta.

Esityksellä selkeytetään laitoksen vastuusuhteita ja vahvistetaan virastoyhtenäisyyttä. Häätäkeskuslaitos olisi ministeriöiden toiminnallisessa ohjauksessa oleva yhtenäinen virasto, joka asetettujen tavoitteiden mukaisesti tarjoaisi valtakunnallisesti palveluita laitoksessa valittavan sisäisen toimintamallin mukaan. Toiminnan luotettavuus lisääntyisi nykytilanteeseen verrattuna, koska toimintaa voidaan tarvittaessa hoitaa valittavasta toimipisteestä käsin koko maan alueella. Häätäkeskuslaitoksen toiminnan suunnittelussa ja järjestelyissä on otettava huomioon toiminnan jatkuvuuden turvaaminen. Uusia tekniikoita, järjestelmiä ja palvelutapoja käyttöönottaessa voidaan ottaa huomioon myös entistä paremmin esteettömyysnäkökohtia ja monikulttuurisuuteen liittyvät haasteet sekä samalla henkilöstön työhyvinvointia tukevat ratkaisut.

Esityksen johdosta Häätäkeskuslaitoksen häätäkeskussyksikkö lakkaisi nyky muodossaan. Esityksellä ei ole suoranaisia vaikutuksia häätäkeskusten lukumäärään, mutta esitys mahdollistaa keskusten lukumäärän vähentämisen. Esityksellä ei ole välittömiä vaikutuksia niin, että häätäkeskusten sijaintipaikoista päätettäisiin lailla.

Häätäkeskuslaitos päättäisi ja organisoiisi aluetason yhteistyön toteuttamistavat omalta osaltaan. Häätäkeskuslaitoksen ja sen päivystäjien toimivalta hoitaa tehtäviä koskisi kuitenkin koko maata Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta.

Esitettyllä lailla luotaisiin puitteet toiminnan tehokkaammalle organisoitumiselle ja toimintamallien valitsemiselle. Valtion tuotavuusohjelma vaikuttaa Häätäkeskuslaitoksen henkilöstömäärään vähentävästi. Toimintaa voidaan järjestellä ja työn kuormitukseen voidaan vaikuttaa myös toisin keinoin kuin henkilöstön lisäämisellä. Järjestelmän kehittäminen on mahdollisuus myös henkilöstölle, koska se tarjoaa mahdollisuuksia erilaisiin työjärjestelyihin ja niiden puitteissa parantaa mahdollisuuksia koulutukseen ja osaamisen kehittämiseen.

Tavoite Häätäkeskuslaitoksen henkilöstön aseman muodostamiseksi yhdenvertaisuusperiaatteen edellyttämällä tavalla toteutuu vaihteittain, ja laitoksen palveluksessa olevien henkilöiden asema huomioon ottaen. Ole-

massa oleviin virkasuhteisiin ei lakiesityksellä puututtaisi. Häätäkeskuslaitoksen henkilöstöön nykyisin kuuluvat poliisimiehet säilyttäisivät voimassa olevan häätäkeskuslain mukaiset oikeutensa alempaan eläkeikään ja eroamisikään. Häätäkeskuslaitokseen rekrytoitavaa uutta henkilöstöä ei enää nimitettäisi poliisimieheksiin virkoihin. Määräaikainen virantoimituksesta erottaminen vaikuttaa erottamisen kohteena olevan henkilön taloudelliseen tilanteeseen, koska palkanmaksu keskeytetään erottamisen ajaksi.

Häätäkeskustoiminnan tehokkuutta edistäisi myös viranomaisten omien palvelunumeroiden tehokkaampi hyödyntäminen.

Esityksellä ei arvioida olevan suoranaisia vaikutuksia Häätäkeskuslaitoksen vastaanottamien häätäilmoitusten määrään. Häätänumeroon 112 vastataan, kun siihen otetaan yhteyttä. Väestön saama palvelu on entistä luotettavampaa, koska häätäkeskusten kyky toimia eri tilanteissa paranee.

3.2 Kielelliset vaikutukset

Kielellisen jaotuksen perusyksikkö on kunta. Kielilain (423/2003) nojalla Häätäkeskuslaitos olisi kaksikielinen viranomainen, joka palvelee sekä suomeksi että ruotsiksi virka-alueellaan toisin kuin nykyisin. Laitoksessa ei olisi aluehallinnon muodostavia alueellisia yksiköitä, joiden kielellinen asema tulisi määritellä nykyisellä tavalla. Häätäilmoitusten käsittely virka-alueella kielellisten tarpeiden mukaan voidaan järjestää tietojärjestelmän avulla, jolloin henkilöstön kielitaitoa muidenkin kuin kansalliskielien osalta on mahdollista hyödyntää. Ruotsin kielen kannalta uusi hallintomalli ja puhelujen ohjaus mahdollistaisi jo henkilöstön nykyisen osaamisen hyödyntämisen Häätäkeskuslaitoksessa tasaisesti. Näin saavutettaisiin nykyresursseillakin entistä parempi palvelutaso, vaikka ruotsin kielellä palvelua antavat henkilöt ovat sijoittuneet eri häätäkeskuksiin. Suomenkielisillä alueilla sijaitsevilla keskuksissa työskentelee myös ruotsin kielellä palvelua antamaan kykeneviä henkilöitä.

Häätäkeskuspäivystäjän virkaan ei ole säädettyjä kielitaitovaatimuksia, mutta henkilövoimavaroja suuntaamalla tarvetta vastaavasti voidaan vastata kysyntään. Tarvetta erityi-

sen yksikön perustamiseen kieliryhmien palvelujen turvaamiseksi ei ole nähtävissä. Julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) mukaan Hätäkeskuslaitoksen on koulutusta järjestämällä ja muilla henkilöstöpoliittisilla toimilla huolehdittava siitä, että sen henkilöstöllä on riittävä kielitaito tehtävien hoitamiseksi. Edelleen virantäytön yhteydessä on varmistauduttava siitä, että palvelukseen otettavalla on työtehtävien edellyttämä kielitaito. Kielilain perusteella Hätäkeskuslaitos käyttää työkielenään virka-alueen väestön enemmistön kieltä eli suomea, jollei toisen kielen tai molempien kielten taikka erityisestä syystä vieraan kielen käyttäminen ole tarkoituksenmukaisempaa.

Uudistettava hallintomalli mahdollistaa henkilöstön osaamisen hyödyntämisen niin, että kansalliskielten lisäksi palvelun antaminen mahdollistuu nykyistä paremmin muillakin kielillä. Hätäkeskustoiminnassa otettaisiin huomioon saamelaisten, erityisryhmien, etnisten vähemmistöjen ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien tarpeet. Käytännössä tarpeet tulevat esiin kielellisten asioiden yhteydessä. Tarpeisiin voidaan vastata kehittämällä hallinnon lisäksi esimerkiksi tulkkauspalvelua tai teknisiä ja muita valmiuksia palveluun apua tarvitsevia asiakkaita erilaisilla palvelutavoilla.

3.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ehdotus selkeyttäisi sisäasiainministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön tehtäviä ja vastuusuhteita. Ministeriöt keskittyisivät strategisen tason tehtäviin ja Hätäkeskuslaitos operatiiviseen toimintaan.

Viranomaisten yhteinen hätäkeskustoiminta muodostaa toiminnallisen kokonaisuuden. Hätäkeskuslaitoksen hätäkeskusten verkottuneessa toimintamallissa toteutettava pysyvä kyky korvaavuuteen häiriötilanteissa yhdistettynä toimivaltaan hoitaa maan laajuisesti toimintaa turvaa myös muiden viranomaisten toimintaa. Viranomaisten välisiä toimivaltasuhteita ei muutettaisi, mutta viranomaisyhteistyötä ja tehtävien rajapintoja selkeytettäisiin. Toimintaa ohjaavien viranomaisten menettelytavat muuttuisivat, koska

niiden olisi ohjeistettava koko laitosta yksittäisten keskusten asemasta. Eri toimialojen yhteinen hätäkeskustoiminta edellyttää viranomaisten yhteen sovitettuja tai yhteisiä toimintamalleja. Tämä edellyttää kuntien järjestämältä tai kuntien yhteistoimintaan perustuvilta organisaatioilta yhteisiä näkemyksiä toiminnan kehittämisestä.

Valtakunnallisesti hoidettava hätäkeskustoiminta luo yhteistyöviranomaisille tarpeen tarkistaa hätäkeskustoimintaan liittyviä ohjeistuksia kuten riskinarviointiin ja hälyttämiseen liittyviä ohjeistuksia ja manuaaleja valtakunnallisten toimintalinjausten mukaisesti. Samalla on huolehdittava ohjeistusten kattavuudesta, koska paikalliset olosuhteet vaihtelevat. Tämä lisää alkuvaiheessa hallinnollista työtä. Yhtäältä viranomaisen kannalta olennaista on, että sen saaman palvelun saatavuus ja laatu on asianmukaista, mikä hyödyttää viranomaisen resurssien oikeaa käyttöä.

Esityksessä ehdotettu mahdollisuus erottaa virkamies määräaikaaisesti ei lisänne muutoksenhakumahdollisuuden johdosta viranomaisten työmäärää. Mahdollisten tapauksien määrän vuositasolla arvioidaan olevan vähäinen.

Meripelastuspalvelulla on Suomessa oma hätänumero, johon välitetään numeroon 112 tulleet meripelastuspalvelua koskevat puhelut kuten nykyisinkin.

4 Asian valmistelu

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelman mukaan Hätäkeskuslaitoksen toimintavarmuus ja -nopeus varmistetaan. Hätäkeskustoiminta ja tietojärjestelmät uudistetaan ja keskuksat verkotetaan niin, että ne voivat tukea toisiaan ruuhkatilanteissa ja poikkeusoloissa.

Hallitus antoi 29.11.2007 hätäkeskusuudistusta koskevan valtioneuvoston selonteon Eduskunnalle (VNS 3/2007 vp). Selonteossa hätäkeskustoiminnalle asetettiin seuraavat kehittämistavoitteet:

”Hätäkeskuspalveluiden saatavuus turvataan paikalliset olosuhteet huomioon ottaen ja niiden laadusta huolehditaan koko maassa. Palvelut turvataan molemmilla kansalliskielillä. Monikulttuurisen Suomen ja maahan-

muuttajien toiminnalle asettamiin vaatimuksiin vastataan. Resurssien käyttämistä tehostetaan toimintamalla muuttamalla ja henkilöstön osaamisen jatkuvalla parantamisella.

Hätäkeskuslaitoksen toimintavarmuus ja nopeus varmistetaan. Hätäkeskustoiminta ja tietojärjestelmät uudistetaan ja keskuksat verkotetaan niin, että ne voivat tukea toisiaan ruuhkatilanteissa ja poikkeusoloissa.

Hätäkeskustoimintaa tehostetaan ja toiminnan tuottavuutta lisätään Hätäkeskuslaitoksen rakenteita kehittämällä. Vuoden 2008 aikana selvitetään hätäkeskusaluejakoon liittyvät tarpeet ja mahdollisuudet alueiden suurentamiseen sekä laaditaan toimenpidesuunnitelma uuden aluejaon toteuttamiseksi viimeistään vuoteen 2015 mennessä.

Hätäkeskustoiminta yhdenmukaistetaan valtakunnallisella tasolla. Valtakunnallinen tietojärjestelmä ja yhteinen tietokanta otetaan operatiiviseen käyttöön vuosien 2012—2015 välillä. Varautuminen poikkeusoloihin ja suuronnettomuuksiin paranee hätäkeskusten varmistuksessa toinen toisiaan.”

Eduskunta on hyväksynyt hallintovaliokunnan mietinnön (HaVM 3/2008 vp) mukaisen kannanoton selonteon johdosta. Keskeinen kannanotto on, että hätäkeskusuudistuksen toimeenpanoa on jatkettava mietinnön mukaisesti.

Hätäkeskustoiminnan kehittäminen -strategiatyöryhmän loppuraportissa (sisäasiainministeriön julkaisu 7/2009) on selvitetty strategisia linjauksia hätäkeskustoiminnan kehittämiseksi. Raportin mukaan keskeistä on hätäkeskustoiminnan ja -mallien sekä niihin liittyvän ohjeistuksen yhdenmukaistaminen valtakunnallisella tasolla, hätäkeskustoiminnan voimavarojen keskittäminen hätäkeskusten ydintehtäviin, johtamisen kehittäminen, henkilöstön osaaminen ja riittävyys sekä toimialuejaon kehittäminen niin, että maata ei jaeta nykyisenkaltaisiin itsenäisiin hätäkeskusalueisiin.

Sisäasiainministeriö on 15.5.2009 päättänyt hätäkeskustoiminnan kehittämisen strategiset linjaukset. Linjausten mukaan hätäkeskustoimintaan liittyvät toimintamallit yhdenmukaistetaan valtakunnallisesti sekä hätäkeskuspalveluiden ja tehokkaan viranomaisyhteistyön varmistamiseksi hätäkeskustoiminnan alueita tulee laajentaa ja niiden määrää

vähentää. Uudella lainsäädännöllä selkeytetään johtamista, Hätäkeskuslaitoksen ja sen palveluja käyttävien viranomaisten työnjakoa sekä lakisääteisten palvelujen määrittelyä.

Lakiehdotus on valmisteltu virkatyönä sisäasiainministeriössä.

Luonnoksesta hallituksen esitykseksi on saatu lausunnot sisäasiainministeriön poliisi-osastolta ja Rajavartio-osastolta, sosiaali- ja terveysministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, oikeusministeriöltä, puolustusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, Hätäkeskuslaitokselta, Ilmailuhallinnolta, Suomen Ympäristökeskukselta, Säteilyturvakeskukselta, Tiehallinnolta, Tietosuojavaltuutetun toimistolta, Viestintävirastolta, Etelä-Suomen lääninhallitukselta, Itä-Suomen lääninhallitukselta, Oulun lääninhallitukselta, Lapin lääninhallitukselta, Pelastusopistolta, Poliisiammattikorkeakoululta, 18 pelastustoimen alueelta, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriltä, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiriltä, Etelä-Savon sairaanhoitopiiriltä, Kymenlaakson sairaanhoitopiiriltä, Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymältä, Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymältä, Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymältä, Vaasan sairaanhoitopiiriltä, Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiriltä, Suomen Kuntaliitolta, Kuntien eläkevakuutuslta, Suomen Sopimuspalokuntien liitto ry:lta, Suomen Sairaankuljetusliitto ry:lta, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto ry:lta (JHL), Palkansaajajärjestö Pardia ry:lta, Suomen Poliisijärjestöjen liitolta, Julkisan koulutettujen neuvottelujärjestöltä (JUKO) sekä Svenska Finlands Folktingetiltä.

Lisäksi esitysluonnoksesta ovat toimittaneet lausuntonsa Suomen Lääkäriliitto, Tehy ry ja Suomen Ensihoitoalan liitto ry, Helsingin kaupungin terveyskeskus, Tampereen kaupungin Hyvinvointipalvelujen sairaankuljetus ja ensihoitoyksikkö, Ari Tielinen sekä Turvapäivystys ry.

Lausunnonantajista sisäasiainministeriön poliisiosasto ja rajavartio-osasto, sosiaali- ja terveysministeriö, valtiovarainministeriö, puolustusministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö sekä Hätäkeskuslaitos katsoivat esityksen yleisten tavoitteiden olevan tarkoituksenmukaisia ja kannattivat pääosin esitettyjä

muutoksia. Lausunnoissa kiinnitettiin huomioita joihinkin yksityiskohtiin kuten tiettyihin varautumista, hallintomallia tai rekistereitä koskeviin näkökohtiin. Oikeusministeriön lausunnossa kiinnitettiin huomiota muun muassa virka-alueen määrittelyyn.

Pelastustoimen alueiden lausunnoissa näkemykset kehittämisen suunnasta vaihtelivat puoltavasta kielteiseen. Lääninhallitusten näkemykset myös vaihtelivat. Kuntien yhteistoimintaan perustuvissa organisaatioissa keskeisenä uhkana pidettiin sitä, että alueellisia tai paikallisia olosuhteita ei oteta huomioon. Sosiaali- ja terveystoimen sektorilla kiinnitettiin huomiota hätäkeskuspäivystäjän ja asiakkaan (potilaan) asemaan sekä tietojen saantioikeuteen hätäkeskustietojärjestelmästä. Kokonaisuutena esitystä pidettiin poliisitoimen näkökulmasta onnistuneempana kuin pelastustoimen tai sosiaali- tai terveystoimen

näkökulmasta. Alueellisen yhteistyön toivuuden merkitys nousi voimakkaammin esille muilla toimialoilla kuin poliisitoimessa.

Henkilöstöjärjestöt kiinnittivät huomiota henkilöstön asemaan ja muihin henkilöstöä koskeviin näkökohtiin kuten resursointiin ja muutoksen hallintaan.

Lausunnoissa tuli esille kattavasti näkemyksiä, jotka liittyvät hätäkeskustoimintaa koskevien strategisten linjausten toimeenpanoa koskevien päätösten valmistelussa huomioon otettaviin asioihin.

Annetuista lausunnoista on laadittu sisäasiainministeriössä yhteenveto.

5 Riippuvuus muista esityksistä

Esityksellä on yhtymäkohtia sosiaali- ja terveystoimen ministeriössä valmistettavaan hallituksen esitykseen terveydenhuoltolaiksi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

1 luku

Yleiset säännökset

1 §. Lain tarkoitus. Nykyisen hätäkeskuslain (157/2000) tarkoituksena on turvata hätäkeskuspalvelujen tuottaminen, saatavuus ja laatu tasapuolisesti maan eri osissa sekä tehostaa viranomaisten yhteistoimintaa. Ehdotetussa pykälässä määriteltäisiin lain tarkoitus, jonka mukaan tarkoituksena on edistää väestön turvallisuutta ja järjestää hätäkeskuspalvelujen tuottaminen. Edelleen tarkoituksena on parantaa palvelujen saatavuutta ja laatua. Väestön turvallisuuden kannalta on keskeistä, että maassa on hätäkeskusjärjestelmä, josta saadaan toimivat ja laadukkaat palvelut.

2 §. Soveltamisala. Ehdotettua lakia sovellettaisiin pelastustoimeen, poliisitoimeen ja sosiaali- ja terveystoimeen liittyviin hätäkeskuspalveluihin käytettävissä olevalla järjestelmällä ja Hätäkeskuslaitokseen. Yleisenä hätänumerona on yleiseurooppalainen hätänumero 112. Viestintämarkkinalain (393/2003) 55 §:n nojalla käyttäjien on saatava yhteys maksutta hätänumeroon 112 sekä muihin viestintäviraston päätöksellä poliisille ja pelastusviranomaisille osoitamiin erityisiin hätänumeroihin.

Ahvenanmaan maakunnassa hätäkeskuspalvelut järjestetään maakunnan oman lainsäädännön mukaisesti.

2 luku

Hätäkeskuslaitos

3 §. Hätäkeskuslaitos ja sen ohjaus. Perustuslain 68 §:n nojalla sisäasiainministeriö vastaa hallinnonalallaan toiminnan asianmukaisuudesta. Hätäkeskuslaitoksen toiminta ulottuu sisäasiainhallinnon ulkopuolelle, mutta laitos kuuluu sisäasiainministeriöstä annetun valtioneuvoston asetuksen

(609/2003) mukaan sisäasiainministeriön toimialaan. Pykäläehdotuksen 1 momentti sisältää säännöksen, jonka mukaan hätäkeskuspalvelujen tuottamista varten on sisäasiainministeriön alainen virasto, Hätäkeskuslaitos. Edelleen ehdotuksen mukaan sisäasiainministeriö ohjaisi ja valvoisi Hätäkeskuslaitosta. Ylemmän viranomaisen ohjaus- ja valvontasuhteesta huolimatta laitos ratkaisisi kuitenkin toimivaltaansa kuuluvat asiat.

Pykäläehdotuksen 2 momentti sisältää säännöksen Hätäkeskuslaitoksen toiminnallisesta ohjauksesta. Sisäasiainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö vastaisivat yhteistyössä ohjauksesta. Toiminnallinen ohjaus koskisi yleensä vuositasolla tapahtuvaa tavoitteiden asettamista. Ohjaukseen sisältyisivät toimenpiteet, joilla varmistetaan palveluja laatutaso tehtävien hoidossa ja palvelun tuottamisessa. Toiminnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi laadittaisiin valtion talousarvioasetuksen (1243/1992) 11 §:ssä tarkoitettu tulostavoiteasiakirja eli tulossopimus, jossa sovittaisiin toiminnan operatiivisista tulostavoitteista ja tavoitteista liittyen eri sektoreihin eli suhteessa poliisitoimeen, pelastustoimeen sekä sosiaali- ja terveystoimeen. Ministeriötason toiminnallinen ohjaus tapahtuu valtionhallinnon tulosohjausmenettelyn puitteissa. Sisäasiainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö ohjaisivat Hätäkeskuslaitosta yhteistyössä, mikä vastaa nykyistä tulosohjausmenettelyä. Käytännössä ministeriöt valmistelevat myös strategiaan linjauksiin liittyviä asioita yhteistyössä.

Pykäläehdotuksen 3 momentti mahdollistaa toiminnallisen ohjauksen menettelytavoista säätämisen valtioneuvoston asetuksella.

4 §. Hätäkeskuslaitoksen tehtävät. Säännös sisältäisi luettelon Hätäkeskuslaitoksen tehtävistä. Hätäkeskuslaitoksen on hallintolain perusteella hoidettava tehtävät hyvän hallinnon periaatteita noudattaen. Keskeiset tehtävät ovat hätäkeskuspalveluiden tuottaminen, hätäkeskuspalveluiden tuottamiseen liittyvä pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten toiminnan

tukeminen sekä hätäkeskuspalveluiden ja siihen liittyvien tehtävien ja toimintatapojen kehittäminen ja valvonta.

Pykäläehdotuksen 1 momentin 1 kohdan mukaiset hätäkeskuspalvelut määritellään pykäläehdotuksen 2 momentissa. Hätäkeskuspalveluilla tarkoitetaan hätätilanteita koskevien ja muita vastaavia välittömiä viranomaisen toimenpiteitä edellyttävien ilmoitusten eli hätäilmoitusten vastaanottamista ja arviointia sekä lisäksi ilmoituksen tai tehtävän välittämistä. Välittäminen suoritetaan ohjeiden mukaisesti asianomaiselle viranomaiselle tai sopimuksen perusteella viranomaisen hälytystehtäviä hoitavalle taholle, jotta asiakas saisi hätätilanteessa tarpeellisen avun. Hätäilmoitukset koskisivat käytännössä pelastuslaitosten apua edellyttäviä hätätilanteita kuten tulipaloja ja onnettomuuksia, poliisin toimenpiteitä edellyttäviä tilanteita kuten rikoksia ja muita kiireellisiä poliisitoimenpiteitä edellyttäviä tilanteita sekä sosiaali- ja terveystoimen kiireellisiä toimenpiteitä edellyttäviä tilanteita kuten sairauskohtauksia, vakavia tapaturmia tai sosiaalihuollon kiireellisiä päivystystapauksia. Viranomaisilla tarkoitetaan pelastustoimen, poliisitoimen tai sosiaali- ja terveystoimen toimivaltaisia viranomaisia asianomaisen toimialan erityislainsäädännön mukaisesti. Viranomaisten tehtäviä voivat hoitaa sopimuksen perusteella pelastustoimen, poliisin tai sosiaali- ja terveystoimen viranomaisorganisaation ulkopuoliset toimijat asianomaisella alalla käytettävien järjestelyjen mukaisesti. Tehtäviä hoitavia tahoja voivat olla sopimuspalokunnat, yksityiset sairaankuljettajat, vapaaehtoiseen pelastuspalveluun osallistuvat yhdistykset sekä eri alojen asiantuntijat.

Pykäläehdotuksen 1 momentin 2 kohta koskee tukipalveluita. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin pelastustoimelle, poliisille ja sosiaali- ja terveystoimelle annettavista tukipalveluista. Asetuksessa määritellyt tukipalvelut annettaisiin viranomaisille ja laitos huolehtisi palvelutasosta ja palvelun tasalaatuisuudesta. Tukipalveluita voivat olla muun muassa viestikeskustehtävät ja sekä rekisterikyselyihin liittyvät tehtävät siltä osin kuin ne eivät kuuluisi viranomaisten omien johtamisjärjestelyiden puitteisiin sekä tehtävät, jotka liittyisivät vasteen muut-

tamiseen yhteistyöviranomaisen tilanteen aikaisesta määräyksestä. Vasteella tarkoitetaan käytännössä viranomaisen ohjeen mukaan hälytettäviä yksiköitä tai muita ohjeen mukaisia toimenpiteitä. Tukitehtäviä luonteeltaan olisivat edelleen väestöhälyttimien käyttäminen vaaratilanteessa, erilaisten tietojen selvittäminen sekä virka-apupyynnöiden välittäminen sekä operatiivisen tiedottamisen ja hoitolaitosten tiedottamisen tukeminen. Työturvallisuuteen liittyvien varotietojen hakeminen ja välittäminen kuuluisi ydintoimintaan samoin kuin hätäkeskuksen suorittama tehtävän seuranta. Hätäkeskuslaitoksesta erillisiä ovat viranomaisten valvomot ja muun muassa poliisin tilannekeskukset, jotka hoitavat poliisin johtamistoimintoihin liittyviä tehtäviä. Hätäkeskuslaitoksen tukipalvelut ovat muita kuin poliisin tilannekeskusten poliisille antamat tukipalvelut. Helsingin poliisilaitoksen valtakunnallinen johto- ja viestikeskus toimii Helsingin tilannekeskuksena ja ylläpitää poliisin valtakunnallista tilannekuvaa.

Pykäläehdotuksen 1 momentin 3 kohdan mukaan tehtävänä on myös hätäkeskuspalveluihin liittyvien tehtävien ja toimintatapojen kehittäminen ja valvonta. Hätäkeskuslaitos kehittää toimintatapojaan ja -menetelmiään erityisesti operatiivisen salityöskentelyn ja viranomaisten välisen yhteistyön kannalta, jotta toimintaympäristön vaatimuksiin voitaisiin vastata. Valvonnalla huolehditaan tehtävien onnistumisesta ja virheiden ennaltaehkäisemisestä.

Pykäläehdotuksen 3 momentin mukaan Hätäkeskuslaitos voisi turvallisuuden ylläpitämiseksi ja edistämiseksi huolehtia sen toimialaan soveltuvien muiden tehtävien hoitamisesta. Laitos tekisi käytännössä turvallisuuden ylläpitämiseksi ja edistämiseksi yhteistyötä viranomaisten, valtion laitosten ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Kyseisiä tahoja olisivat pelastustoimen, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten lisäksi esimerkiksi Rajavartiolaitos, puolustusvoimat, Viestintävirasto, Liikenteen turvallisuusvirasto, Ilmatieteen laitos ja erilaiset vapaaehtoisjärjestöt. Soveltuvia tehtäviä voivat olla muun muassa eri viranomaisten tukeminen ensi- ja jatkotiedottamisessa niitä koskevissa tilanteissa, liikennetietojen välittäminen tai

säteily- ja ydinturvallisuusviranomaisten avustaminen valvontatehtävissä. Hätäkeskuslaitos ei välittäisi turvallisuussäätietoja, vaan tämä tehtävä kuuluu edelleen Ilmatieteen laitokselle. Hätäkeskuslaitoksella olisi mahdollisuus, milloin se on tarkoituksenmukaista, huolehtia myös sosiaali- ja terveystoimeen sektoriin kuuluvien kiireettömien hoitolaitosiirtojen välittämisestä.

Edelleen pykäläehdotuksen 3 momentin mukaan tehtävänä on myös muu viranomaisten avustaminen. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin tukipalveluiden lisäksi Hätäkeskuslaitoksen muista tehtävistä sekä viranomaisten avustamiseen liittyvistä tehtävistä. Viimeksi mainittuihin sisältyisi muun muassa meripelastustointa koskevan avunpyynnön välittäminen asianomaiselle viranomaiselle. Meripelastuksen valtakunnallinen hälytysnumero on 0204 1000, minkä lisäksi meripelastusviranomaiset päivystävät merenkulun hätä- ja turvallisuusradiovälineitä. Tehtäessä meripelastustointa koskeva hätäilmoitus yleiseen hätänumeroon 112, siirrettäisiin ilmoitus Hätäkeskuslaitoksesta meripelastuksen johtokeskukseen. Asetuksella säädettäisiin myös mahdollisista kuntien viranomaisten hälyttämiseen liittyvistä tehtävistä. Edelleen viranomaisten avustamistehäviin kuuluisi, että Hätäkeskuslaitos osallistuisi meripelastustoimeen siten kuin meripelastuslain 4 §:ssä säädetään. Meripelastuslain 4 §:n mukaan Hätäkeskuslaitos on niin sanottu muu meripelastusviranomainen, joka on Rajavartiolaitoksen ohella velvollinen meripelastuslaissa säädettyin tavoin osallistumaan meripelastustoimen tehtäviin. Meripelastuslain nojalla Hätäkeskuslaitos osallistuu etsintä- ja pelastusyksiköiden sekä meripelastustoimen tehtäviin osallistuvan henkilöstön hälyttämiseen sen mukaan kuin siitä erikseen sovitaan. Hätäkeskuslaitos myös tekisi lastensuojeluun liittyviä ilmoituksia. Lastensuojelulain (417/2007) 25 §:n mukaan hätäkeskustoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa olevat henkilöt ovat velvollisia viipymättä ilmoittamaan salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet

tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Pykäläehdotuksen 3 momentti yksityisen turvallisuuspalveluiden osalta vastaa osin hätäkeskuslain 4 §:n 2 momentissa säädettyä. Hätäkeskuslaitos saa ottaa hoitaakseen yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (282/2002) soveltamisalaan kuuluvia tehtäviä, jos tärkeä yleinen etu sitä vaatii. Yhteiskunnallisesti merkittävänä kohteina voidaan pitää erityistä suojelua edellyttäviä kohteita. Näitä voivat olla infrastruktuurin kannalta merkittävät kohteet, korotettua henkilöturvallisuutta vaativat kohteet ja taloudellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden kannalta voi olla myös merkittäviä kohteita. Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (282/2002) mukainen vartioimisliiketoiminta on luvanvaraista toimintaa, joten Hätäkeskuslaitoksen oikeutta hoitaa tehtäviä on rajoitettu.

5 §. Hätäkeskuslaitoksen virka-alue ja yksiköt. Pykäläehdotuksen 1 momentin mukaan Hätäkeskuslaitoksen virka-alueena olisi koko maa. Ahvenanmaan maakunta ei kuulu virka-alueeseen, sillä hätäkeskustoiminta järjestetään maakunnan oman lainsäädännön mukaisesti. Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta yleistä järjestystä ja turvallisuutta, palo- ja pelastustointa sekä terveyden- ja sairaanhoitoa koskevista asioista lukuun ottamatta Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvia asioita.

Hätäkeskuslaitoksen toimivalta hoitaa tehtäviään ei olisi alueellisesti tai paikallisesti rajoitettua. Laitos on virasto, jossa ei olisi erillisiksi katsottavia aluevastuussa olevia alueellisia hätäkeskuksia tai piirihallinnon kaltaisia vain alueellisesti toimivaltaisia viranomaisia. Hätäkeskuslaitos hoitaisi tehtäviään verkottuneen toimintamallin mukaan, mikä toteutetaan valtakunnallisella tietojärjestelmällä ja tietokannalla. Ennen toteutettavia toiminnan varmistusjärjestelyjä ja jatkossa toteutettavaa verkottunutta toimintamallia, hätäkeskukset hoitavat käytännössä ensisijaisesti tehtäviään entisen hätäkeskusalueen muodostaneella maantieteellisellä alueella. Valtioneuvosto voisi päättää hätäkeskuspal-

veluiden ja viranomaisyhteistyön tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi virka-alueen jakamisesta yhteistoiminta-alueisiin. Häätakeskuslaitoksen toimivalta hoitaa tehtäviä ei määräytyisi yhteistoiminta-aluejaon perusteella. Häät puheluiden ohjaus Häätakeskuslaitokseen ei ole riippuvainen häätakeskusten sijainnista; ohjaus tulee järjestää optimaalisesti. Tavoitteilana on Häätakeskuslaitos, jolla olisi valtakunnallinen hätäilmoitusten ohjausjärjestelmä, johon hätäilmoitukset kytkeytyisivät, ja jossa ilmoituksia käsiteltäisiin laitoksen sisäisen toimintamallin mukaan. Häätakeskuslaitoksen koko maan, käytännössä Manner-Suomen, kattava virka-alue mahdollistaa tehtävien keskitetyn hoitamisen tai muun toimintojen tarkoituksenmukaisen järjestelyn tai puhelujen siirtymisen ruuhkatileteissa. Kielelliset näkökohdat otettaisiin huomioon teknisin menetelmin henkilökunnan kirjautuessa tietojärjestelmään. Tämä mahdollistaisi myös monikulttuurisuuden asettamiin vaatimuksiin vastaamisen.

Viranomaisyhteistyöstä huolehditaan pitkälti viranomaisten välillä virkatyönä tai erilaisten yhteistyöjärjestelyjen ja modernien viestintävälineiden avulla. Tällöin voitaisiin ottaa huomioon ensisijaisesti yhteistyöviranomaisten eli pelastustoimen ja poliisin maantieteelliset toimialuejaot sekä sosiaali- ja terveystoimissa valmisteilla olevan terveydenhuoltolain mukaiset yliopistolliset sairaanhoitopiirit. Tarpeen mukaan voitaisiin ottaa huomioon muita näkökohtia kuten aluehallintovirastojen toimialueet.

Hätätakeskuslaitoksen oman toiminnan järjestelyjen kannalta kiinteällä maantieteellisellä alueella ei jatkossa ole merkitystä ja poliisin, pelastustoimen tai sosiaali- ja terveystoimen maantieteellisillä aluejaolla on aikaisempaa vähäisempi merkitys.

Pykäläehdotuksen 2 momentti sisältää säännöksen Häätakeskuslaitoksen yksiköistä. Häätakeskuslaitoksessa olisi häätakeskuksia, esikuntatoimintoja hoitava yksikkö ja tarpeen mukaan muita yksiköitä. Häätakeskuslaitoksen häätakeskukset ja yksiköt ovat viraston sisäisiä elimiä ja ne muodostavat käytännössä Häätakeskuslaitoksen toimipaikkaverkoston. Yksiköt, joihin väestö hätätilanteessa mieltää ottavansa yhteyttä, ovat häätakeskuksia. Lisäksi laitoksessa olisi hallinnollisia asioita

kuten johdon tukeen ja viestintään, talous- ja henkilöstöasioihin, sisäiseen tarkastukseen, toimitilahallintoa sekä muita esikuntatehtäviksi ja hallintopalveluksi katsottavia tehtäviä hoitava yksikkö tai esimerkiksi tiettyihin toimintoihin kuten automaatti-ilmoituksiin erikoistunut yksikkö jossakin soveliaassa toimipaikassa. Valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamista koskevasta toimivallasta annetun lain (362/2002), jäljempänä alueellistamislaki, mukaan valtion keskushallinnon yksikköjen ja valtakunnallisten tai keskitettysti hoidettavien valtion yksikköjen ja valtakunnallisten tai keskitettysti hoidettavien valtion toimintojen sijoituspaikasta sekä pääkaupunkiseudun ulkopuolella sijaitsevien alueellisten tai paikallisten yksikköjen ja toimintojen lakkauttamisesta tai supistamisesta päättää asianomainen ministeriö. Ehdotuksen mukaan sisäasiainministeriöllä olisi toimivalta päättää häätakeskuksen perustamisesta, lakkauttamisesta ja sijaintipaikasta asiaan liittyvien sisäiseen turvallisuuteen liittyvien näkökohtien takia. Sisäasiainministeriö päättäisi myös esikuntatoimintoja hoitavan yksikön sijaintipaikasta. Päätösvalta olisi tällöin poliittisesti vastuullisella tasolla kuten nykyisinkin. Ministeriössä ratkaisuvallasta määrätään ministeriön työjärjestyksessä.

Hätätakeskuslaitoksen työjärjestyksessä määrättäisiin muista yksiköistä kuin häätakeskuksesta. Muut yksiköt ovat viraston sisäiseen tehtävien organisointiin liittyviä yksiköitä. Häätakeskuslaitoksen sisäinen hallintomalli ei olisi enää kaksiportainen. Alueellistamislain sijasta Häätakeskuslaitoksen yksiköiden ja toimintojen organisoinnista päätettäisiin ehdotetun lain puitteissa niin, että olisi valmius verkottuneen toimintamallin mukaiseen toiminnan joustavaan järjestämiseen häätakeskustoiminnan kehittyessä. Järjestelyllä mahdollistetaan organisaation kehittäminen tarkoituksenmukaisella tavalla sekä turvataan tehtävien tuloksellinen hoitaminen ja edistetään valtakunnallisesti väestön turvallisuustasoa. Toimintaa hoidetaan tietoliikenne- ja informaatioteknologian avulla henkilöstönäkökulma huomioon ottaen. Väestö ei henkilökohtaisesti asioi tai ole fyysisesti kosketuksessa palvelua antavan häätakeskuksen kanssa. Käytännössä ministeriö on sitoutunut valtion

kiinteistövarallisuuslainsäädännön nojalla tietyn suuruisten toimitilojen vuokraukseen.

6 §. Häätakeskuslaitoksen johtaminen. Pykäläehdotus sisältää säännöksen Häätakeskuslaitoksen sisäisestä johtamisesta. Häätakeskuslaitoksen sisäisiä johtosuhteita ja johtorakenteita selkeytetään niin, että varmistetaan toiminnan yhdensuuntainen kehittäminen ja toteutus. Häätakeskuslaitos on päällikkövirasto. Häätakeskuslaitosta johtaisi ja sille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta vastaisi Häätakeskuslaitoksen johtaja. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin hänen tehtävistään. Johtaja vastaisi muun muassa hallinnon järjestämisestä, laitoksen yleisestä ohjaamisesta, talousarviolainsäädäntöön liittyvistä tehtävistä sekä kokonaisuutena laitoksen toimintaedellytyksiä koskevista periaatteellisesti tärkeistä ja laajakantoisista asioista. Johtaja edustaisi valtiota muissa viranomaisissa tai tuomioistuimissa, jollei Häätakeskuslaitoksen työjärjestyksellä toisin määrätä tai jollei hän antaisi valtuutusta asian hoitamiseen toiselle taholle. Viimeksi mainituilta osin säännös vastaisi nykyisin tosiasiallisesti noudatettua käytäntöä.

7 §. Asioiden ratkaiseminen. Säännösehdotuksen mukaan asiat ratkaisisi Häätakeskuslaitoksen johtaja tai muu virkamies, jolle sellainen toimivalta on työjärjestyksessä annettu. Häätakeskuslaitoksen muun henkilöstön ratkaisuvallasta johdettu Häätakeskuslaitoksen johtajan ratkaisuvallasta ja työjärjestyksestä. Häätakeskuslaitoksen johtaja voisi kuitenkin ottaa ratkaistavakseen yksittäistapauksessa sellaisen asian, joka kuuluu Häätakeskuslaitoksen muun virkamiehen ratkaistavaksi. Käytännössä toimivalta kohdistuisi yksittäistapauksissa lähinnä laitoksen hallinnollisiin asioihin. Toimivaltaa ei olisi kuitenkaan rajattu niihin. Käytännössä laitoksen johtaja ei ottaisi ratkaistavakseen päivystyssalissa operatiiviseen toimintaan liittyviä tehtäviä. Toisaalta laitoksen johtajan päätösvaltaan on katsottava kuuluvan asian merkittävyyden takia häiriötilanteissa päätöksen tekemisen toiminnan järjestelyistä hätäkeskusten välillä. Useampaa keskusta koskevissa ruuhkatilanteissa voi tulla kysymykseen myös ylivuotojen ohjaaminen tavanomaisesta toimintamallista poikkeavalla tavalla.

8 §. Nimittäminen ja kelpoisuusvaatimukset. Pykäläehdotuksen 1 momentin mukaan Häätakeskuslaitoksen johtajan nimittäisi valtioneuvosto kuten nykyisinkin. Häätakeskuslaitoksen johtaja nimittäisi lähtökohtaisesti laitoksen koko muun henkilöstön. Työjärjestyksellä voidaan laitoksen sisällä delegoida nimittämistoimivaltaa tarkoituksen mukaisella tavalla. Ehdotuksen 2 momentin mukaan Häätakeskuslaitoksen johtajan viran kelpoisuusvaatimuksena olisi ylempi korkeakoulututkinto, perehtyneisyys valtionhallintoon sekä johtamiskokemus ja käytännössä osoitettu johtamistaito. Vaihtoehtoisia poliisi-, pelastus, sosiaali- tai terveystoimen toimialatuntemusta ei enää olisi säädetyissä kelpoisuusehdoissa.

Valtion virkamieslain 8 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää valtion virkaan vaadittavista tutkinnoista ja muista vastaavista erityisistä kelpoisuusvaatimuksista, jos se on virkaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi perusteltua ja jollei niistä ole laissa säädetty. Pykäläehdotuksen 3 momentti sisältäisi pääosin vastaavan säännöksen. Päivystystehtävää hoitavan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Päivystystehtävää hoitavaan henkilöstöön kuuluisivat virkamiehet, jotka ovat niin sanottua salihenkilöstöä eli vuoromestari, varavuoromestari ja hätäkeskuspäivystäjän tehtäviä hoitavat henkilöt. Päivystäjän virkaan vaadittaisiin hätäkeskuspäivystäjän tutkinto, joka suoritetaan Pelastusopistossa. Muilta päivystystehtäviä hoitavilta virkamiehiltä voitaisiin vaatia päivystäjän tutkinto ja soveliaista muuta kokemusta. Vaihtoehtoisesti voitaisiin ottaa huomioon muitakin tutkintoja kuten poliisimiehen kelpoisuuden antava tutkinto. Virkanimikkeet yhtenäistettäisiin kuitenkin niin, että uutta henkilöstöä ei enää rekrytoitaisi poliisinimikkeisiin virkoihin, jolloin henkilöstön virkamiesoikeudellinen asema yhtenäistyisi ja poliisiasetuksen mukaisia Häätakeskuslaitoksen poliisimiehiä ei enää uusina rekrytoituisi palvelukseen. Päivystystehtävää hoitavaa henkilöstöä koskevia kelpoisuusvaatimuksia ei sovellettaisi nimitettäessä hätäkeskuspäivystäjätutkintoon kuuluvaa työharjoittelujaksoa suorittava opiskelija määräaikaiseen virkasuhteeseen. Pelastusopistosta

annetun lain (607/2006) 15 §:n mukaan työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävä opetus suunnitelman mukainen harjoittelu perustuu Pelastusopiston ja työpaikan väliseen kirjalliseen sopimukseen.

Valtion virkamieslaki mahdollistaa myös muiden virkojen kelpoisuusvaatimuksista sääntelyn asetuksen tasolla. Siten hätäkeskuksen tai muun yksikön päälliköille olisi mahdollista asettaa säädetty kelpoisuusvaatimus. Tällöin kelpoisuusvaatimuksena voisi olla korkeakoulututkinto, koska hätäkeskustoiminnassa käyttöön otettava valtakunnallinen toimintamalli tulee olemaan aiempaa vaativampaa, laajojen asiakokonaisuuksien hallitsemista edellyttävää toimintaa.

Kelpoisuusvaatimuksista asetuksella säädettyä voidaan valtion virkamieslain nojalla yksittäistapauksissa antaa erivapaus asetuksella säädetystä kelpoisuusvaatimuksista. Hätäkeskuslaitoksen henkilökunnalta edellytetään erityistä luotettavuutta, mikä todettaisiin turvallisuusselvityksistä annetun lain (177/2002) mukaisessa menettelyssä.

9 §. Työjärjestys. Hätäkeskuslaitoksen toimintojen järjestämisestä, organisaatiosta kuten muista yksiköistä kuin hätäkeskuksista, hätäkeskusten ja muiden yksiköiden sekä henkilöstön tehtävistä määrättäisiin Hätäkeskuslaitoksen työjärjestyksessä. Työjärjestyksessä annetaan määräykset myös sijaisuuksista, asioiden käsittelystä ja ratkaisemisesta sekä henkilöstön nimittämisestä. Toimivaltaa delegoitaisiin työjärjestysmääräyksellä tarkoituksenmukaisella tavalla organisaatiossa eri tahoille. Pykäläehdotuksen 2 momentin perusteella Hätäkeskuslaitoksen johtaja päättäisi työjärjestyksen sisällöstä.

10 §. Määräaikainen virantoimituksesta erottaminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuudesta erottaa Hätäkeskuslaitoksen virkamies virantoimituksesta määräaikaisesti. Säännös olisi kokonaan uusi, ja vastaisi asiasisällöltään pääosin sitä, mitä on virantoimituksesta määrääjäksi erottamisesta poliisimiehen ja rajavartiomiehen kohdalla säädetty. Poliisimiehen osalta asiasta säädetään poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 15 a §:ssä ja rajavartiomiehen kohdalla rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2007) 20 a §:ssä. Pykäläehdotus koskisi myös Hätäkeskuslaitoksen johtajaa.

Hätäkeskuslaitoksen palveluksessa olevan virkamiehen on suoritettava valtion virkamieslain 14 §:n nojalla tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä sekä noudatettava työnjohto- ja valvontamääräyksiä. Edelleen virkamiehen on käyttäydyttävä asemansa ja tehtävänsä edellyttämällä tavalla. Hätäkeskuslaitoksen virkamiehiltä edellytettäisiin kuten kaikilta virkamiehiltä hyvää ja asianmukaista käyttäytymistä. Luottamus Hätäkeskuslaitoksen tehtävien asianmukaiseen ja puolueettomaan hoitoon on tärkeää. Laitoksen henkilökunta on turvallisuusviranomaisen palveluksessa. Päivystystehtäviä hoitavien virkamiesten kohdalla kiinnitetään erityistä huomiota käyttäytymiseen tehtävän asiakaspalveluluonteen takia. Laitoksen johtajaa koskee valtion virkamieslain 26 §, jolloin hänet voidaan irtisanoa säännönmukaisten irtisanomisperusteiden lisäksi myös silloin, kun siihen on viran luonne huomioon ottaen hyväksyttävä ja perusteltu syy.

Toiminnasta saatujen kokemusten nojalla olisi asianmukaista voida määrätä kohtuullinen ja virheellisen menettelyn vakavuuteen suhteessa oleva seuraamus. Valtion virkamieslaki mahdollistaa lievempien virkamiesoikeudellisten seuraamusten, kuten varoituksen, lisäksi vain kokonaan virantoimituksesta erottamisen. Virkamiehelle, joka toimii vastoin virkavelvollisuuksiaan tai laiminlyö niitä, voitaisiin määrätä kurinpitörangaistuksena virantoimituksesta erottaminen vähintään yhdeksi ja enintään kuudeksi kuukaudeksi siinä tapauksessa, ettei varoitusta ole pidettävä riittävänä toimenpiteenä. Aikarajat vastaisivat aikaisemmin voimassa olleen valtion virkamieslain virantoimituksesta erottamisen aikarajoja. Virantoimituksesta erottamisesta päättäisi nimittävä viranomainen. Jos nimittävänä viranomaisena on valtioneuvosto, erottamisesta päättäisi sisäasiainministeriö. Virantoimituksesta erottamista koskeva asia olisi eduskunnan kannan mukaisesti (HavM 5/2006 vp) pantava vireille viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen sai tiedon seikasta, joka saattaa aiheuttaa virantoimituksesta erottamisen.

Pykäläehdotukseen sisältyy informatiivisuuden takia viittaus valtion virkamieslakiin, jossa säädetään muutoksenhausta.

3 luku

Toiminta

11 §. Vastuun siirtyminen. Hätäkeskuslaitoksen on huolehdittava ilmoitusten tai tehtävien välittämiseen liittyvistä toimenpiteistä, mikä voi sisältää muun muassa avun hälyttämisen tai muita toimenpiteitä. Pykäläehdotuksen perusteella vastuu ilmoituksesta tai tehtävästä siirtyisi, kun asianomaisen viranomaisen vastuutaho kentällä olisi vastaanottanut Hätäkeskuslaitoksen toimittaman tehtävän tai ilmoituksen esimerkiksi kenttäjohtajajärjestelmäänsä. Sosiaali- ja terveystoimen ensihoidon kenttäjohtamisjärjestelmä on vasta rakenteilla. Vastaanottaminen todennettaisiin kuittauksella tai muulla soveliaalla tavalla. Hätäkeskuslaitoksen vastuu tehtävästä lakkaisi siltä osin kuin kysymys ei olisi Hätäkeskuslaitokselle kuuluvasta tehtävän seurannasta tai lisävoimavarojen hälyttämisestä tai muista Hätäkeskuslaitoksen viranomaisille antamista tukipalveluista. Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on tarvittaessa siirtää tehtäviä odotukselle ja huolehtia niiden jakamisesta viranomaisten vapautuneille yksiköille viranomaisten riskinarvio-ohjeistuksen kiireellisyysmäärittelyn mukaan. Toimialoilla on kuitenkin vastuu omien resurssiensa riittävydestä, jolloin voimavarojen riittämättömyys ei ole peruste jättää vastaanottamatta ilmoitusta tai tehtävää. Johtovastuu operatiivisella tasolla tilanteen hoitamisesta kentällä on käytännössä tehtävän vastaanottaneen viranomaisen tilanteen aikaisella johtajalla viranomaisen johtamisjärjestelmän mukaisesti. Olosuhteiden vaatiessa vastaanottavan viranomaisen on asetettava tehtävät tärkeys- ja kiireellisyysjärjestykseen. Käytännössä kenttätoiminnasta vastaava tai sitä johtava taho kuten pelastustoiminnan johtaja, poliisin yleisjohtaja, kenttäjohtaja tai partionjohtaja tai lääkinnällisen tilanteen johtaja huolehtii priorisoinnista ja antaa tarvittaessa Hätäkeskuslaitokselle lisäohjeita tehtävien priorisoinnin suhteen. Keskeistä on Hätäkeskuslaitoksen ja viranomaisen kenttäjohdon yhteistyö tilannekuvan ylläpidon kannalta. Hätäkeskuslaitoksella organisaationa ei ole mahdollisuutta vaikuttaa oman tehtäväkokonaisuutensa ul-

kopuoliseen tilanteen hoitamiseen ja sen johtamiseen.

12 §. Päivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtävät. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi päivystystehtävää suorittavan virkamiehen tehtävät. Hänellä on toimivalta hoitaa tehtäviään Hätäkeskuslaitoksen virka-alueella.

Keskeinen tehtävä on vastaanottaa hätätilanteisiin liittyviä ilmoituksia ja välittää ilmoitus tai tehtävä niille, jolle sen hoitaminen kuuluu. Tehtävän välittäminen vastuutaholle tapahtuisi sen jälkeen, kun olisi arvioitu ilmoituksen perusteella tehtävän kiireellisyys ja tilanteen edellyttämät voimavarat. Päivystystehtävää hoitavalla olisi käytettävissä olevien tietojen nojalla oikeus soveltaa viranomaisen antamaa ohjetta tilannearvion perusteella ilmoitusta tai tehtävää välitettäessä. Muut välittömät toimenpiteet tässä yhteydessä tarkoittaisivat harkintavallan puitteissa tehtyjä ilmoituksia tai informaation jakamista eri tahoille toiminnan sujuvuuden varmistamiseksi. Automaatti-ilmoituksen kohdalla toimitaan käytännössä viranomaisen ohjeen vaste-ehdotuksen mukaisesti. Automaatti-ilmoitukset ovat esimerkiksi viranomaisten vaatimia, rakennuksiin sijoitettujen automaattisista paloilmoitinlaitteista tulevia ilmoituksia. Viranomaisille tuotettaisiin tehtäviin liittyen valtioneuvoston asetuksella tarkemmin määriteltyjä tukipalveluja. Päivystäjällä olisi myös oikeus tehdä välittämättä tai hälyttämättä jättämistä koskeva ratkaisu. Erikseen tehdään myös ratkaisu ilmoitusta koskevan yhteydenoton lopettamisesta, jos kysymyksessä ei ole ollut varsinainen hätäilmoitus. Tehtäviin kuuluisi myös mahdollisuus neuvoa ja ohjata ilmoituksen tekijää hätätilanteeseen liittyvän yhteydenoton aikana. Kysymys olisi lähinnä tapauksista, joissa annetaan toimintaohjeita hätätilanteessa olevalle ennen avun saapumista tapahtumapaikalle. Muita kiireellisiä laitokselle kuuluvia tehtäviä voivat olla väestön varoittamiseen liittyvät tehtävät äkillisissä vaaratilanteissa. Pykäläehdotuksen mukaan 1 momentissa tarkoitetuista ilmoituksen tai tehtävän välittämättä jättämistä koskevista ratkaisuksista ei tehdä erillistä päätöstä. Yhteydenoton keskeyttämisestä ja lopettamisesta ilmoitetaan ilmoituksen tekijälle. Toimenpiteestä olisi

mahdollista ilmoittaa asiakkaalle myös nauhoitteella etenkin ruuhkatilanteessa. Häätakeskuslaitoksella olisi myös mahdollisuus, mutta ei velvollisuutta, siirtää sille kuuluman ilmoitus mahdollisuuksiensa mukaan asianomaiselle viranomaiselle tai muulle taholle.

Pykäläehdotuksen 3 momentin mukaan asianomaisten viranomaisten ohjeet otetaan huomioon tehtäviä ja toimenpiteitä suoritettaessa. Yhteistyöviranomaisilla on velvollisuus ohjeistaa asianomaisen toimialan riskinarviointia ja tehtävien suorittamista. Tämä palvelee myös yhteistyöviranomaisten resurssien tarkoituksenmukaista käyttämistä. Käytännössä viranomaiset ohjeistavat riskinarvioinnin suorittamisen. Kyse on tällöin sen arvioimisesta, onko kysymyksessä hätätilanne tai muu kiireellinen tilanne ja milloin voidaan jättää ilmoitus tai tehtävä välittämättä tai tehdä hälyttämättä jättämistä koskeva ratkaisu.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan selkeyden vuoksi, että hätäkeskuspäivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtäviin ja toimenpiteisiin ei sovellettaisi hallintolain (434/2003) 8 §:ää. Hallintolain 8 §:n mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkaalleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Edelleen viranomaisen on pyrittävä opastamaan asiakas toimivaltaiseen viranomaiseen. Etenkin hallintolain 8 §:n tarkoittamissa viranomaisen neuvontavelvollisuutta koskevissa asioissa on edellytetty muutakin kuin hätäilmoitukseen liittyvää palvelua. Päivystyssalin operatiivisen toiminnan tehokas järjestäminen edellyttää, että neuvontaa annetaan pykäläehdotuksen 1 momentin mukaisesti vain ilmoituksen käsittelyn yhteydessä. Neuvontaa on rajoitettu niin, että sitä annetaan mahdollisuuksiensa mukaan. Muutoinkin toiminta järjestellään tehokkaasti hätätilanteiden hoitamiseksi ja viranomaisten tukemiseksi. Hallintolain säännöksiä liittyen hallinnon oikeusperiaatteisiin, palveluperiaatteeseen ja palvelun asianmukaisuuteen sekä hyvän kielenkäytön vaatimukseen ja viranomaisten yhteistyöhön kuitenkin sovellettaisiin. Hallinnon oikeusperiaatteet koskevat hallinnossa asioivien tasapuolista kohtelua ja

toimivallan käyttämistä hyväksyttäviin tarkoituksiin, viranomaisen toimien puolueettomuutta ja suhteellisuutta päämääriin nähden.

13 §. Oikeus rajoittaa vastaanotetun ilmoituksen käsittelyä. Lähtökohtaisesti Häätakeskuslaitokseen tulevat ilmoitukset ovat kaikki hätäilmoituksia. Jos vastaanotetut ilmoitukset eivät ole luonteeltaan hätäilmoituksia, olisi pykäläehdotuksen nojalla mahdollista ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin. Säännös koskisi käytännössä ilkivaltaista toimintaa tai häiritätarkoituksessa luotavaa ruuhkatilannetta, mitkä estävät hätäkeskuspalvelujen antamisen ja vaarantavat väestön turvallisuuden. Laitos voisi mahdollisissa vääriinkäytötapauksissa hätäkeskuspalveluiden turvaamiseksi rajata vastaanotettujen ilmoitusten käsittelyä teknisin menetelmin. Häiriötilanne saattaa uhata Häätakeskuslaitoksen toimintakykyä, mikäli ilkivaltainen toiminta on laajaa. Häätakeskuslaitoksen hätäkeskusten siirtyessä verkottuneeseen toimintamalliin on oltava myös mahdollisuus häiriön leviämisen estämiseen. Pykäläehdotuksen perusteella ilmoitukset voitaisiin ohjata nauhoitteelle tai käyttää muuta soveliaista teknistä menetelmää asian selvittämisen aikana ennen kuin päivystäjä vastaa uudelleen ilmoitukseen. Kaikkia hätäpuheluita ei voida toistaiseksi paikantaa. Asian selvittäminen voi edellyttää, että tilanteesta ilmoitetaan poliisille. Lisäksi viestintämarkkinalain perusteella Viestintävirasto voi ryhtyä tietyissä häiriötilanteissa toimenpiteisiin. Häätakeskuslaitos voi rajata käsittelyä vain kohtuulliseksi ajaksi. Käytännössä laitoksen toimenpiteet asian selvittämiseksi on tehtävä mahdollisimman nopeasti.

14 §. Yhteistyöviranomaisten ohjeistus ja valtakunnallinen yhteistyöryhmä. Pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimen yhteisessä hätäkeskustoiminnassa viranomaiset ohjeistavat Häätakeskuslaitosta. Pykäläehdotuksen mukaan sisäasiainministeriö asettaisi Häätakeskuslaitoksen valtakunnallisen yhteistyöryhmän viranomaisten ja palveluiden tuottajien yhteistoiminnan tehostamiseksi. Keskeinen tehtävä olisi muun ohella käsitellä ja koordinoita Häätakeskuslaitosta koskevia toimialakohtaisia määräys- ja ohjeluonnoksia ennen niiden antamista ja huolehtia osaltaan viranomaistahojen yhteistoiminnasta valta-

kunnan tasolla. Valtakunnallisen ohjauksen tavoitteena on yhdenmukaistaa toimintaperiaatteita, varmistaa väestön saaman palvelun laatua ja tehostaa viranomaisten yhteistyötä.

Pykäläehdotuksen 2 momentin nojalla hätäkeskustoimintaan osallistuva viranomainen ohjaisi Hätäkeskuslaitosta yksittäisen hätäkeskuksen sijasta omaa toimialaansa koskevissa asioissa niin, että valtakunnalliset toimintalinjat otettaisiin huomioon ja yhteen sovitettaisiin muiden viranomaisten ohjeistusten kanssa. Hätäkeskuslaitoksella on oltava tehtävien suorittamiseksi tiedot käytettävistä olevista poliisi-, pelastus-, sosiaali- ja terveystoimen voimavaroista, hälytys- ja käyttöperiaatteista, asiantuntijoista sekä johtamisjärjestelyistä. Lisäksi tulee olla tiedot edellä lueteltujen voimavarojen toimintavalmiudesta. Asiantuntijat voivat olla muitakin kuin pelastustoimen, poliisin tai sosiaali- ja terveystoimen palveluksessa olevia henkilöitä, jotka on määritelty ohjeiden sisältämissä vaste-ehdotuksissa. Tietojen tulee sisältää myös kiireettömän sairaankuljetuksen resurssitiedot muun muassa mahdollisten suuronttomuuksien varalta. Ohjeita on päivitettävä aina tarpeiden mukaan. Tilanteen aikana vastuuviranomainen voi tarvittaessa muuttaa ennalta määriteltyjen ohjeiden mukaan hälytettyjä voimavaroja. Ohjeissa tulisi määritellä viranomaiset ja henkilöt, jotka ovat oikeutettuja tekemään tilanteen aikaisia muutoksia.

Valtakunnallisen yhteistyöryhmän tehtäviä voitaisiin säätää tarkemmin asetuksella. Tehtäviin kuuluisi valtakunnallisella tasolla riskinarvio-ohjeistusten ja hälytysohjeiden vaste-ehdotusten käsittely, yhteensovitus ja toimintamallien koordinointi. Alueelliset ja paikalliset tarpeet otetaan huomioon viranomaisten vastesuunnitelmissa ja kohdekohtaisissa erityisohjeissa. Hätäkeskuslaitos huolehtisi yhteistyössä viranomaisten kanssa saamiensa ohjeistusten soveltamisesta alueellisten tarpeiden mukaan valtakunnallisen toimintamallinsa mahdollistamissa puitteissa. Tiedot tallennetaan Hätäkeskuslaitoksen valtakunnalliseen tietokantaan.

15 §. *Viestintäverkkoja koskevat säännökset.* Säännösehdotus on informatiivinen. Viestintämarkkinalakia (393/2003) sovelletaan viestintämarkkinoihin, joilla tarkoitetaan

verkkopalvelun ja viestintäpalvelun sekä näihin liittyvien palveluiden tarjontaa koskevia markkinoita. Laki sisältää myös säännökset yleisestä hätänumerosta 112 ja muista erityisistä poliisille tai pelastustoimelle osoitettavista hätänumeroista ja yhteyden saamisesta niihin sekä teleyritysten viranomaisten avustamiseen liittyvistä velvollisuuksista. Sähköisen viestinnän tietosuojalaki (516/2004) turvaa sähköisen viestinnän luottamuksellisuutta ja yksityisyyden suojaa sekä edistää sähköisen viestinnän tietoturvasuutta. Laissa säädetään paikkatiedoista ja tietojen luovuttamisesta.

4 luku

Rekisterit

16 §. *Hätäkeskustietojärjestelmä.* Pykäläehdotus vastaa pääosin nykyistä säännöstä. Hätäkeskustietojärjestelmä on henkilörekisteri, jonka päävastuullinen rekisterinpitäjä on Hätäkeskuslaitos. Hätäkeskuslaitos huolehtisi hätäkeskustietojärjestelmän ja sen sisältämien tietojen tietosuojasta ja -turvasta. Henkilötietolakia sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn siltä osin kuin tässä laissa ei säädetä henkilötietojen käsittelystä.

17 §. *Hätäkeskustietojärjestelmään talletettavat tiedot.* Ehdotus vastaa pääosin nykyistä säännöstä talletettavista tiedoista. Tiedot ovat tarpeen Hätäkeskuslaitoksen tehtävien suorittamiseksi, joista keskeisimpiä ovat hätäkeskuspalvelujen tuottaminen ja asianomaisten viranomaisten tukeminen niiden suorittaessa tehtäviään. Rekisteriin talletettaisiin tiedot ilmoitusten vastaanottamisesta, yksiköiden hälyttämisestä ja muista toimintaan liittyvistä keskeisistä seikoista. Tietojen tallentaminen on rajattua niin, että tallettaa voidaan pykäläehdotuksessa mainitut tiedot. Säännösehdotus sisältää myös henkilön omalle turvallisuudelle ja hälytettyjen tahojen työturvallisuudelle välttämättömät tiedot, joiden tulee olla kaikille viranomaisille yhteisiä. Tiedot ovat välttämättömiä operatiivisten yksiköiden työn kannalta, jotta toimenpiteisiin voidaan varautua ja ryhtyä oikealla tavalla. Näitä varotietoja voivat olla esimerkiksi tiedot paikasta, jossa oleskelee vaarallinen henkilö. Vaarallisuus voi käsittää esimerkiksi vaaral-

lisen tarttuvan taudin tai ilmetä käyttäytymisessä erityisenä aggressiivisuutena. Varotieto voi olla myös tieto kohteen räjähdysvaarasta tai vaarallisesta säteilystä. Henkilön terveydentilaa, rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta tai sosiaalihuoltoa koskevia tietoja ei voida tallettaa yleisesti käytettäväksi. Henkilötietolain (523/1999) 11 §:n nojalla tiedot ovat arkaluonteisia. Tällöin tietojen käsittely on kielletty, ellei laissa toisin säädetä tai henkilötietolain 12 §:ssä säädetyn tavoin ole poikkeamisperustetta. Tiedot on poistettava rekistereistä niiden tultua tarpeettomiksi tai viimeistään laissa säädetyn ajan kuluttua.

Rekisteröidyn oikeuksista hätäkeskustietojärjestelmän poliisin pitämiin tietoihin on voimassa, mitä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003) säädetään.

18 §. Viranomaisten ohjeiden ja suunnitelmien tallettaminen hätäkeskustietojärjestelmään. Pykäläehdotuksen säännös viranomaisten velvollisuudesta huolehtia operatiivisessa toiminnassa tarvittavien tietojen, kuten vaste-ehdotusten, valmiustietojen, johdosuhteiden ja yksiköiden kokoa koskevien tietojen tallettamisesta järjestelmään on uusi. Vaste-ehdotuksella tarkoitetaan viranomaisen ohjeen mukaan hälytettäviä yksiköitä tai muita toimenpiteitä. Käytännössä säännös merkitsee mahdollisuutta muun muassa hälytysohjeiden tietojen ajantasaiseen päivittämiseen, mihin viranomaisilla on myös velvollisuus. Hätäkeskuslaitos ei huolehtisi muiden viranomaisten tietojen tallettamisesta järjestelmään.

19 §. Tiedonsaantioikeus rekistereistä. Laki ehdotus vastaa pääosin nykyistä säännöstä. Hätäkeskuslaitoksen henkilöstöön kuuluvalla on oikeus saada tarpeellisia tietoja säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi. Hätäkeskuslaitoksen henkilöstö välittää ilmoituksia, hälyttää yksiköitä ja tukee poliisin, pelastustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten toimintaa myös välittämällä tietoja kentällä toimiville yksiköille, jos näillä ei ole omaa etäkäyttöyhteyttä tarvittaviin rekistereihin tai operatiivisen toiminnan tukeminen tilanteessa sitä vaatii.

Kyseisten viranomaisten kenttätoiminnassa tarvittavat tiedot voivat sisältyä useampaan

kuin yhteen rekisteriin. Tietotarve on myös erilainen eri toimialojen viranomaisilla. Hätäkeskuslaitoksen henkilöstöön kuuluvat saivat tietoja tehtäviensä suorittamiseksi laissa yksilöidyistä rekistereistä kuten nykyisinkin. Tietoja välitetään toimialoittain.

Uutena kohtana olisi informatiivisuuden vuoksi viittaus lakiin henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa (579/2005). Rajavartiolaitos saa luovuttaa rajavartiolaitoksen henkilörekistereistä salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai konekielisessä muodossa tietoja, jotka ovat tarpeen Hätäkeskuslaitokselle hätäkeskuslaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Tiedot ovat alkutoimenpiteiden tai työturvallisuuden varmistamiseksi taikka asianomaisen yksikön tukemiseksi tarpeellisia tietoja.

20 §. Tietojen luovuttaminen. Laki ehdotus vastaa pääosin nykyistä säännöstä. Säännökseen on lisätty selkeyden vuoksi sisäasiainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön sekä aluehallintoviraston oikeus saada välttämättömiä tietoja valvontatehtäviensä suorittamiseksi. Tehtävät voivat liittyä yleiseen toiminnan valvontaan tai yksittäisten kanteleiden tai muun yksittäisen asian käsittelyyn. Aluehallintovirasto huolehtii pelastustoimen valvonnasta.

Laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) säädetään salassa pidettävistä tiedoista. Hätäkeskuslaitos saa tietoja ilmoitusten perusteella, kentän yksiköiltä ja eri rekistereistä. Tietoja voidaan luovuttaa kentällä toimiville yksiköille salassapitosäännösten estämättä. Luovutus on toimialakohtaista. Pykäläehdotuksen 2 momenttiin sisältyy uusi säännös hälytettäessä kaikille hälytetyille tahoille automaattisesti luovutettavista tiedoista. Luovutettavien tietojen luettelo on tyhjentävä, ja tietoihin sisältyisivät myös henkilön vaarallisuutta tai työturvallisuutta koskevat tiedot. Viimeksi mainitut tiedot ovat 17 §:n nojalla myös viranomaisten yhteisessä kyselykäytössä. Hallinnonalakohtaisesti tietoja voidaan Hätäkeskuslaitoksesta välittää asianomaisille rekisterinpitäjille kuten nykyisinkin. Sosiaali- ja terveystoimen rekisterinpitäjien oikeus saada tietoja on uusi. Pykäläehdotukseen sisältyvä viittaus meripelastuslain 14 §:ään on informatiivinen. Hengen tai terveyden suojaamiseksi tarpeellinen

tieto voidaan aina luovuttaa sivullisille salaspito- ja vaihtolovelvollisuuden estämättä.

21 §. Luovutettujen tietojen käyttö. Tietojen saaja, jolle hätäkeskustietojärjestelmästä on luovutettu tietoja, saa käyttää tietoja vain siihen tarkoitukseen, johon tiedot on luovutettu. Henkilötietolain 7 §:ssä on säädetty käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteesta, jonka mukaisesti hätäkeskustietojärjestelmästä luovutettuja tietoja saisi käyttää vain siihen tarkoitukseen, johon ne on luovutettu. Tietojen edelleen luovutus olisi lähtökohtaisesti kielletty. Muussa laissa saatetaan kuitenkin säätää luovutettujen tietojen edelleen käytöstä. Muun muassa pelastuslain 69 §:ssä säädetään hätäkeskustietojärjestelmästä luovutettavien tietojen tallettamisesta toiseen rekisteriin ja asianomaisen rekisterin tietojen käyttämisestä.

22 §. Käyttäjärekisteri. Pykäläehdotus sisältää säännöksen hätäkeskustietojärjestelmään talletettujen tietojen käsittelystä pidettävästä käyttäjärekisteristä, rekisterin tietosisällöstä ja sen tietojen säilytysajasta. Säännös täydentäisi henkilötietolain 32 §:ssä olevia tietojen suojaamista koskevia säännöksiä. Ehdotettu säännös on uusi. Hätäkeskustietojärjestelmää voivat käyttää muutkin kuin Hätäkeskuslaitoksen henkilöstö. Käyttäjärekisterin rekisterinpitäjänä toimisi Hätäkeskuslaitos. Käyttäjärekisteri olisi henkilötietolain 3 §:n 3 kohdassa tarkoitetun määritelmän mukainen henkilörekisteri. Rekisteröidyllä tarkoitettaisiin tässä tapauksessa sitä henkilöä, jolle on myönnetty hätäkeskustietojärjestelmän käyttöoikeus. Käyttäjä voi olla ulkopuolisen käyttäjäorganisaation palveluksessa oleva henkilö.

Pykäläehdotuksen mukaan Hätäkeskuslaitoksen olisi pidettävä teknisen käyttöyhteyden, sähköisen tiedonsiirron tai muun soveliaan tavan avulla tapahtuvasta tietojärjestelmän tietojen käsittelystä käyttäjärekisteriä. Tietojen käsittelyllä tarkoitettaisiin säädöksessä kaikkea sellaista käsittelyä, josta on säädetty henkilötietolain 3 §:n 2 kohdassa. Säännöksessä määriteltäisiin käyttäjärekisteriin talletettavat tiedot. Kaikkia säännöksessä mainittuja tietoja ei olisi välttämätöntä tallettaa rekisteriin, jos tallettaminen ei olisi esimerkiksi yksittäistapauksessa toiminnallisista syistä välttämätöntä.

Käyttäjärekisteriin voidaan tallettaa tiedot käyttäjän täydellisestä nimestä ja henkilötunnuksesta ja käyttöoikeuden yksilöintiä koskevat tiedot. Käyttöoikeuden yksilöintiä koskevilla tiedoilla tarkoitettaisiin käyttäjäidentiteetin tunnistetietoja, joita voisivat olla esimerkiksi käyttäjätunnus ja salasana tai asiointikortilla tai vastaavalla alustalla olevat käyttäjää koskevat varmennetiedot. Edelleen käyttäjärekisteriin voitaisiin tallettaa käyttöoikeuden sisältöä ja laajuutta koskevat tiedot. Käyttöoikeuden sisältöä ja laajuutta koskevilla tiedoilla tarkoitettaisiin tietoja siitä, mihin tietokantoihin, sovelluksiin ja ohjelmistoihin sekä tietoryhmiin tai tietoihin käyttäjällä olisi käyttöoikeus. Lisäksi käyttäjärekisteriin voidaan tallettaa järjestelmän tietojen väärinkäytön seuraamuksena käyttäjälle asetettu käyttöoikeuden rajoitus tai käyttökielto. Kysymys olisi tietojen käyttöä ja suojausta koskevien ehtojen vastaisesta menettelystä, joka olisi todettu joko hallinnollisessa tai rikosoikeudellisessa menettelyssä. Näiden tietojen tallettaminen olisi tarpeellista, jotta väärinkäytökseen syyllistynyt käyttäjä ei voisi jatkaa menettelyään hakemalla uutta käyttöoikeutta. Ehdotetun pykälän 2 momentti sisältäisi näiden tietojen tallettamisen edellytyksiä koskevan erityissäännöksen. Seuraamus on mainittava käyttöoikeutta koskevassa päätöksessä tai ratkaisussa ja käyttäjän on tiedettävä seuraamus.

Käyttäjärekisteriin voidaan tallettaa myös käyttäjän edustamaa organisaatiota koskevat tiedot. Käyttäjäorganisaatiota koskevilla tiedoilla tarkoitettaisiin organisaation ja sen asianomaisen toimintayksikön nimeä, yhteystietoja sekä yksilöintitietoja. Lisäksi käyttäjärekisteriin voitaisiin tallettaa käyttöoikeuspäätöstä tai -ratkaisua koskevat tiedot. Käyttöoikeuspäätöksellä tai -ratkaisulla tarkoitettaisiin viranomaisen tekemää hallinnollista päätöstä tai muuta ratkaisua käyttöoikeudesta, sen laajuudesta ja ehdoista.

Pykäläehdotuksen 3 momentti sisältää säännöksen rekisteriin talletettujen tietojen säilytysajasta ja rekisterin tietosisältöä koskevasta asetuksenantovaltuudesta. Tietoja säilytettäisiin vähintään kaksi vuotta. Tietojen vähimmäissäilytysaika vastaisi tietosuojavaltuutetun toimiston käyttäjälökin tietojen käsittelystä antamassa ohjeessa (Asi-

aa tietosuojasta 1/2003, 10.2.2003) mainittua säilytysaikaa. Tiedot poistettaisiin 10 vuoden kuluttua käyttöoikeuden päättymisestä. Enimmäissäilytysaika kymmenen vuotta määrittyy saatavan vanhentumisen yleisen määräajan mukaan, mikä voi olla mahdollisessa laskutuksessa tarpeellinen tieto.

Ehdotetun momentin toisen lauseen mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä käyttäjärekisterin tietosisällöstä. Asetuksenantovaltuuden säätäminen valtioneuvostotasolle on perusteltua, koska kysymys on periaatteellisesti merkittävästä asiasta.

23 §. Käyttäjärekisterin tietojen käyttö. Pykälässä säädetään käyttäjärekisterin tietojen käyttötarkoituksesta. Nykyinen hätäkeskuslaki ei sisällä käyttäjätietojen käsittelyä koskevia erityissäännöksiä. Käyttäjätietojen käsittelyn sääntely olisi tarpeellinen, koska kysymys on myös henkilötietojen käsittelystä.

Pykäläehdotuksessa säädettäisiin siitä, mihin tarkoituksiin saadaan käyttää käyttäjärekisteriin talletettuja tietoja toiminnassa. Käyttäjärekisteristä laadittuja tilastoja ja muita lukumääräselvityksiä, joista yksittäistä käyttäjää koskevat tiedot eivät olisi selvitetävissä, olisi mahdollista käyttää myös järjestelmän tietojen ylläpitoa ja luovutusta koskevaan toimintaan ja sen kehittämiseen.

Käyttäjärekisteriin talletettuja tietoja saataisiin käyttää hätäkeskustietojärjestelmän tietojen käsittelyn hallintaa, seurantaa, valvontaa ja suojausta varten. Tällä tarkoitettaisiin järjestelmän tietojen käytön ja suojauksen yleistä seurantaa ja valvontaa, jonka kautta huolehdittaisiin muun muassa henkilötietolain 32 §:ssä asetettujen velvoitteiden toteuttamisesta. Hallinnalla taas tarkoitettaisiin asianmukaisessa järjestyksessä myönnettyjen käyttöoikeuksien ylläpitoa.

Edelleen tietoja saisi käyttää käyttäjärekisteriin talletettuja tietoja tietojärjestelmän tietojen käytön määrän ja laajuuden sekä kustannusten seurannan ja jaon selvittämistä varten. Kysymys olisi käyttäjärekisterin käyttötarkoitukseen liittyvästä perustarpeesta tai käyttöominaisuudesta. Lisäksi talletettuja tietoja saisi käyttää käyttöä koskevan mahdollisen laskutuksen hoitamista varten. Myös tässä olisi kysymys käyttäjärekisterin käyttötar-

koitukseen ja olemassaoloon liittyvästä perustarpeesta tai käyttöominaisuudesta.

Käyttäjärekisteriin talletetut tiedot olisivat tarpeen myös hätäkeskustietojärjestelmän toimivuuden varmistamista ja parantamista sekä tietojen käyttöä koskevien ongelmien selvittämistä varten. Tietojen käyttöä koskevat ongelmat voisivat koskea sekä toiminnallisia että teknisiä seikkoja.

Pykäläehdotuksen 2 momentti sisältää tietojen käytön rajoitusta koskevan erityissäännöksen. Säännöksen mukaan käyttöoikeuden rajoitusta tai käyttökieltoa koskevia tietoja saa käyttää vain tietojen käsittelyn hallintaa, seurantaa, valvontaa ja suojausta varten. Ehdotetussa säännöksessä asetettu tietojen käsittelyä koskeva rajoitus perustuu siihen, että kysymys on henkilötietolain 11 §:n 3 kohdassa tarkoitettua arkaluonteisen tiedon kaltaisesta tiedosta.

24 §. Lokirekisteri. Pykälässä säädetään automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidettyyn hätäkeskustietojärjestelmään talletettujen tietojen käsittelystä pidettävästä lokirekisteristä, rekisterin tietosisällöstä ja sen tietojen säilytysajasta. Säännös täydentäisi henkilötietolain 32 §:ssä olevia tietojen suojaamista koskevia säännöksiä. Säännös ei kuitenkaan koskisi pelkästään teknisiä tarkoituksia varten luotuja lokeja ja niiden käyttöä, koska nämä lokit sisältävät vain tietojen käsittelyn teknistä hallintaa koskevaa informaatiota eikä niissä käsitellä henkilötietoja. Ehdotettu säännös olisi uudistus voimassa olevaan hätäkeskuslakiin verrattuna, joka ei sisällä säännöksiä lokitietojen käsittelystä.

Lokirekisterin rekisterinpitäjänä toimisi Hätäkeskuslaitos. Lokirekisteri olisi henkilötietolain 3 §:n 3 kohdassa tarkoitettua määritelmän mukainen henkilörekisteri. Rekisteröidyllä tarkoitettaisiin tässä tapauksessa hätäkeskustietojärjestelmän tietoja käsitellyttä henkilöä. Säännöksessä määriteltäisiin tiedot, jotka voitaisiin tallettaa lokirekisteriin. Kaikkia mainittuja tietoja ei siis olisi välttämätöntä tallettaa, jos tallettaminen ei olisi yksittäistapauksessa välttämätöntä.

Pykäläehdotuksen mukaan lokirekisteriin talletettaisiin sen organisaation tunnistetiedot, jonka nimissä käsittely tapahtuu. Kysymys olisi tietojen käytöstä vastuussa olevasta organisaatiosta, josta tulisi tallettaa ainakin

organisaation ja sen asianomaisen toimintayksikön nimi sekä tarvittaessa yksilöintitieto. Edelleen lokirekisteriin voidaan tallettaa käyttäjän tunnistetieto. Käyttäjällä tarkoitetaan sellaista edellä mainitun organisaation palveluksessa olevaa henkilöä, jolle on myönnetty käyttöoikeus tietojen käsittelyyn. Käyttäjän tunnistetiedolla tarkoitettaisiin tietoa, jonka avulla käyttäjät eroteltaisiin toisistaan ja jonka perusteella käyttäjän henkilöllisyys olisi mahdollista yksiselitteisesti selvittää. Tällaisia tietoja voisivat olla esimerkiksi käyttäjätunnus tai asiointikortin varmennetieto.

Lokirekisteriin voidaan tallettaa myös käytetyn sovelluksen, ohjelman tai niiden teknisesti itsenäisen osan nimi tai muu näitä koskeva yksilöintitieto sekä tieto käsittelyn ajankohdasta kuten esimerkiksi kyselytapahtuman suorittamisen alkamis- ja loppuhetken päivämäärä ja kellonaika.

Myös käsitellyt tai käsittelyn kohteena olleet järjestelmän tiedot tai tietoryhmät voidaan tallettaa rekisteriin. Säännöksen mukaan rekisteriin tulisi tallettaa esimerkiksi kenen henkilön tietoja on käsitelty. Lisäksi tulisi käsittelytapahtumasta riippuen tallettaa kaikki käsitellyt tiedot tai ainakin tieto siitä, mitkä tietoryhmät olisivat olleet käsittelytapahtuman kohteena. Massaluovutustapauksissa ei rekisteriin olisi tarpeellista tallettaa kaikkia luovutettuja tietoja yksityiskohtaisesti, vaan esimerkiksi poiminta- tai otantaperusteiden tallettaminen olisi katsottava riittäväksi. Teknisen käyttöyhteyden tai muun soveltuvan käyttöyhteyden avulla tapahtuvissa kyselyissä taas olisi yleensä tarpeellista tallettaa käsittelyn kohteena olleet tiedot yksityiskohtaisesti.

Pykäläehdotuksen 2 momentin mukaan rekisteriin talletetut tiedot säilytettäisiin vähintään kaksi vuotta niiden tallettamisajankohtaa seuraavan kalenterivuoden alusta. Tietojen vähimmäissäilytysaika vastaisi tietosuojavaltuutetun toimiston käyttäjälökin tietojen käsittelystä henkilötietolain mukaan antamassa ohjeessa (Asiaa tietosuojasta 1/2003, 10.2.2003) mainittua säilytysaikaa. Tiedot olisi poistettava viimeistään viiden vuoden kuluttua niiden tallettamisesta. Viiden vuoden enimmäissäilytysaika vastaisi mahdolli-

sia väärinkäytöksiä koskevan syyteoikeuden yleistä vanhentumisaikaa.

25 §. Lokirekisterin tietojen käyttö. Pykälässä säädetään lokirekisterin tietojen käyttötarkoituksesta. Nykyinen hätäkeskuslaki ei sisällä lokitietojen käsittelyä koskevia säännöksiä. Pykälässä säädetään siitä, mihin tarkoituksiin Hätäkeskuslaitos saa käyttää lokirekisteriin talletettuja tietoja toiminnassaan. Lokirekisteristä laadittuja tilastoja ja muita lukumääräselvityksiä, joista yksittäistä käyttäjää tai käytön kohdetta koskevat tiedot eivät olisi selvitettävissä, olisi mahdollista käyttää myös tietojen luovutusta koskevaan toimintaan ja sen kehittämiseen. Käyttökohdet on pykäläehdotuksessa määritelty tyhjentävästi.

Lokirekisteriin talletettuja tietoja saadaan käyttää hätäkeskustietojärjestelmän tietojen käsittelyn seuranta- ja valvontaa sekä tietoturvallisuuden ylläpitoa varten. Tällä tarkoitettaisiin järjestelmän tietojen käytön ja suojauksen yleistä seuranta- ja valvontaa. Edelleen lokirekisteriin talletettuja tietoja saa käyttää järjestelmän tietojen käytön määrän ja kustannusten seurannan ja jaon selvittämistä sekä laskutuksen hoitamista varten. Tiedoilla tuettaisiin tietojärjestelmän toimintaa ja sen varmuutta. Tiedot olisivat käytettävissä myös hätäkeskustietojärjestelmän tietojen luotettavuuden ja ajantasaisuuden selvittämistä varten. Lisäksi lokirekisteriin talletettuja tietoja saa käyttää hätäkeskustietojärjestelmän toimivuuden varmistamista ja parantamista sekä tietojen käyttöä koskevien ongelmien selvittämistä varten. Käyttötarpeet liittyvät osin kiinteästi henkilötietolain mukaiseen virheettömyysvaatimukseen.

5 luku

Erinäiset säännökset

26 §. Hälyttäminen. Sisäasiainministeriön asetuksella voitaisiin säätää välittämiseen tai hälyttämiseen käytettävistä teknisistä järjestelmistä tai menetelmistä. Hätäkeskuslaitos vastaisi hälyttämisestä viranomaisradioverkon (VIRVE) tai muun viranomaisten käyttöön tarkoitetun varmennetun järjestelmän avulla. Tällöin myös järjestelmän kustannukset voidaan ennakoita. Mahdollisesti

muut käytettävät hälyttämistavat olisivat lisäpalveluita. Hätäkeskuslaitos ei vastaisi järjestelmän luotettavuudesta tai lisäkustannuksista lisäpalveluiden osalta.

27 §. Virkapuku. Hätäkeskuslain mukaan asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hätäkeskushenkilöstön virkapuvusta, lukuun ottamatta poliisivirkoja. Hätäkeskuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaan Hätäkeskuslaitoksen henkilöstön virkapuvun mallin ja virka-asematunnukset vahvistaa sisäasiainministeriö. Virkapuvun käytöstä määrää Hätäkeskuslaitos.

Pykäläehdotuksen mukaan Hätäkeskuslaitoksen henkilöstöllä olisi velvollisuus käyttää virkatehtävissään virkapukua, jollei virkatehtävän laatu tai luonne muuta edellyttäisi. Hätäkeskuslaitos päättäisi Hätäkeskuslaitoksen henkilöstön velvollisuudesta käyttää virkapukua. Hätäkeskuslaitoksen poliisimiehen velvollisuudesta käyttää virkapukua säädetään poliisilaissa (493/1995).

Virkapukua koskevista yksityiskohdista kuten mallista ja virka-asematunnuksista voitaisiin säätää ministeriön asetuksella. Valtion virkamiehelle suoritetaan virkapukuavustusta, jos virkapuvun käyttämisvelvollisuudesta on säädetty asetuksessa tai siitä on muuten määrätty.

6 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

28 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan päivänä kuuta 20 .

Pykäläehdotuksen 2 momentin mukaan hätäkeskuslaki (157/2000) kumottaisiin siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Pykäläehdotuksen 3 momentin nojalla ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanoon edellyttämiin toimiin.

Pykäläehdotuksen 4 momentin mukaan, jos muualla laissa tai asetuksessa viitataan hätäkeskuslakiin (157/2000), sen asemasta sovelletaan tätä lakia. Mitä muualla säädetään hätäkeskuksesta, koskisi tämän lain voimaan tultua Hätäkeskuslaitosta. Lainsäädännössä on säännöksiä hätäkeskuksesta useassa säädöksessä. Säännökset kohdistuvat viranomaisten ohella myös yksityisiin. Käytännössä yksityiset kokevat asioivansa ja asioi-

vat hätäkeskuksen kanssa virastomuodosta ja organisoinnista riippumatta. Hätäkeskuslaitoksen toiminta-aikana ”hätäkeskus” on muodostunut vakiintuneeksi käsitteeksi.

Pelastuslain 11 §:ssä säädetään alueen pelastustoimen velvollisuudesta laatia yhteistyössä eri viranomaisten kuten hätäkeskuksen kanssa hälytysohje ja siitä, että hälytysohje on laadittava siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastuslain mukaiset lähimmät yksiköt. Pelastuslain 25 §:n mukaan kulotuksesta on ilmoitettava hätäkeskukselle. Pelastustoimen laitteista annetun lain (10/2007) 7 § sisältää säännöksiä suunnittelusta, asennuksesta ja huoltotoista sellaisten palonilmaisulaitteistojen ja vastaavien järjestelmien osalta, jotka lainsäädännön taikka viranomaisen päätöksen mukaan liitetään tiedonsiirtoyhteydellä hätäkeskukseen. Sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004) 35 §:n mukaan teleyritys on velvollinen luovuttamaan hätäkeskukselle, käsiteltäväksi sen liittymän ja päätelaitteen tunnistamistiedot ja paikkatiedot, josta hätäilmoitus on tehty sekä muita tietoja sekä hätäilmoituksen kohteena olevan käyttäjän päätelaitteen ja liittymän sijainnin ilmaisevat tunnistamistiedot ja paikkatiedot, jos käyttäjä on hätäilmoituksen vastaanottaneen viranomaisen perustellun käsityksen mukaan ilmeisessä hädässä tai välittömässä vaarassa. Edelleen teleyrityksen on viipymättä ilmoitettava hätäkeskukselle hätäpuhelinien välittämisen kannalta merkittävistä viestintäverkon, verkkopalvelun ja viestintäpalvelun vikatilanteista ja häiriötilanteista. Sähköisen viestinnän tietosuojalain 35 a §:n mukaan teleyritys on velvollinen välittämään kohdennetun viranomaistiedotteen muun muassa silloin, kun tiedote tulee välitettäväksi hätäkeskukselta. Välittämisestä päättää muu viranomainen. Vaarallisten aineiden kuljetuksesta tiellä annetussa valtioneuvoston asetuksen (194/2002) 34 §:ssä veloitetaan ajoneuvon kuljettajaa tai kuormauksesta tai purkamisesta vastuussa olevaa henkilöä ilmoittamaan henkilö-, ympäristö-, tai omaisuusvahingon vaaraa aiheuttavista onnettomuuksista hätäkeskukselle. Meripelastuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 17 §:n nojalla hätämerkin käyttöön annetusta luvasta on annettava tieto hätäkeskukselle. Liikenteen ohjauslaitteista annetun liikenneministe-

riön päätöksen (203/1982) 22§:n mukaan hätäpuhelin - merkillä voidaan osoittaa puhelin, josta voidaan soittaa vain hätäkeskukseen. Kyseistä merkkiä käytetään yleensä tunnelissa. Aluksista aiheutuvan ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain (300/1979) 18 §:n mukaan öljyvahingoista tai sen uhasta on aluksen päällikön tai sataman laitoksen tai telakan omistajan ilmoitettava hätäkeskukselle. Maa-alueilla tapahtuvien öljyvahinkojen torjumisesta annetun lain (378/1974) 3 ja 4 §:n nojalla on havaitusta öljyvahingosta tai vahingon uhasta ilmoitettava hätäkeskukseen.

29 §. *Aluejakoa ja hätäkeskuksia koskeva siirtymäsäännös.* Valtioneuvosto on määrännyt hätäkeskuslain perusteella hätäkeskusalueet. Lain voimaan tullessa hätäkeskusalueet muuttuisivat yhteistoiminta-alueiksi. Järjestely hyödyttää Hätäkeskuslaitoksen ja viranomaisten yhteistyötä. Edelleen sisäasiainministeriö on määrännyt hätäkeskusten sijaintipaikkakunnat. Lain voimaan tullessa hätäkeskusten sijaintipaikkakuntina ovat ministeriön hätäkeskuslain nojalla määräämät sijaintipaikkakunnat.

30 §. *Henkilöstöä koskevat siirtymäsäännökset.* Pykäläehdotuksen 1 momentin mukaan sovellettaisiin Hätäkeskuslaitoksen palveluksessa oleviin poliisimiehiin lain voimaantullessa hätäkeskuslain 15 ja 16 §:ää sekä 20 §:n 2 momenttia, jotka koskevat poliisimiehen oikeutta eläkeikään eräissä tapauksissa sekä poliisimiehen eroamisikää. Valtion hätäkeskusten virkoja voitiin hätäkeskuslaisa säädetyn mukaisesti täyttää lakkautettavien kunnallisten hätäkeskusten ja poliisin henkilöstöllä. Hätäkeskuskokeilusta annetun lain mukaisten kokeilukeskusten henkilöstö nimitettiin suoraan lain nojalla kokeilukeskusten toimintaa jatkavien keskusten virkoihin. Henkilöstöllä voi olla niin sanotun vanhan eläkeikäjärjestelmän mukaisia ammattikohtaisia eläkeikiä. Poliisilla se on 58 vuotta ja hätäkeskuspäivystäjillä 58—60 vuotta. Hätäkeskuslain 16 §:n mukaan hätäkeskuksen palveluksessa olevan poliisimiehen eroamisikästä on voimassa, mitä poliisin hallinnosta annetussa asetuksessa (158/1996) säädetään. Eroamisikä on tämän mukaisesti 60 vuotta, mikä koskee myös Hätäkeskuslaitoksen palvelukseen tulevia uusia poliisimie-

hiä. Sovellettavat erilaiset eläkeiät poistuvat jatkossa uuden henkilöstön osalta, koska poliisivirkoihin ei enää nimitettäisi henkilöitä. Pykäläehdotus ei sisällä hätäkeskuslain 14 §:ää, joka koskee kunnallisen ammatillisen eläkeiän säilyttämistä. Tämän osalta eläketurvan suojaus tulee kunnallisen eläkelain (549/2003) säännösten perusteella.

Pykäläehdotuksen 2 momentin mukaan Hätäkeskuslaitoksen hätäkeskusyksikön ja hätäkeskusten virkasuhteinen henkilöstö säilyttää palvelussuhteeseen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet sekä euromääräisen palkkansa. Lain voimaan tullessa Hätäkeskuslaitoksen hätäkeskusyksikkö ja valtioneuvoston määräämät hätäkeskusalueet lakkaavat. Hätäkeskukset kuuluvat edelleen Hätäkeskuslaitos -nimiseen virastoon ja samoin henkilöstö on Hätäkeskuslaitoksen henkilöstöä. Kysymys on valtakunnallisen viraston sisäisestä uudelleen organisoinnista.

Pykäläehdotuksen 3 momentin nojalla Hätäkeskuslaitokseen virkasuhteessa olevat poliisimiehet olisivat edelleen lain voimaantultua kelpoisia Hätäkeskuslaitoksen poliisimiehen virkaan tai määräaikaiseen virkasuhteeseen sen määrääjän loppuun saakka. Poliisilain (493/1995) 6 §:n mukaan poliisimiehiä ovat asetuksessa mainitut päällystöön, alipäällystöön ja miehistöön kuuluvat virkamiehet. Poliisiasetuksen (1112/1995) 1 §:n 1 momentissa määritellään poliisimiehiin kuuluvat tarkemmin ja asetuksen 1 §:n 2 momentin mukaan poliisimiehiä ovat myös Hätäkeskuslaitoksen poliisimiehet. Poliisilainsäädäntö koskee soveltuvin osin myös Hätäkeskuslaitoksen poliisimiehiä niin kauan kuin heitä on palveluksessa.

31 §. *Tietojen tallettamista koskeva siirtymäsäännös.* Ehdotetun lain 18 §:n mukainen viranomaisten velvollisuus tietojen tallettamiseen hätäkeskustietojärjestelmään alkaisi kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Hätäkeskuspalveluiden tuottamiseen liittyvästä pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten toiminnan tukemisesta eli viranomaisten tukipalveluista ja laitoksen johtajan tehtävistä

sekä johtajan ja päivystystehtävää hoitavan henkilöstön kelpoisuusehdoista säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa. Asetuksella voitaisiin säätää myös sisäasiainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön toiminnallisen ohjauksen menettelytavoista ja valtakunnallisen yhteistyöryhmän tehtäviä, viranomaisten ohjeisiin ja suunnitelmiin liittyvien tietojen tallettamisesta hätäkeskustietojärjestelmään sekä käyttäjärekisterin ja lokirekisterin tietosisällöstä. Tarkoituksena on myös mahdollistaa sisäasiainministeriön asetuksella ilmoitusten välittämiseen tai hälyttämiseen käytettävistä teknisistä järjestelmistä tai menetelmistä säätäminen.

3 Voimaantulo

Lain olisi tultava voimaan mahdollisimman pian.

4 Suhde perustuslakiin ja säättämisyjärjestys

Perustuslain 119 §:n mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä.

Hätäkeskuslaitoksen tehtäviin kuuluisi julkisen vallan käyttöä, minkä vuoksi laitoksen yleisistä perusteista ehdotetaan säädettäväksi laissa. Yleisillä perusteilla tarkoitetaan lähinnä nimeä, toimialaa, pääasiallisia tehtäviä ja toimivaltuuksia. Julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Lakiesitys sisältää säännökset Hätäkeskuslaitoksen rekisterien

rekisteröinnin tavoitteista, rekisteröitävien tietojen sisällöstä, käyttötarkoituksesta ja säilytysajasta sekä tietojen luovutuksesta. Edellä mainitut sääntelyn kohteet ovat perustuslakivaliokunnan käytännön mukaisia tärkeitä sääntelykohteita.

Perustuslain 17 §:n 1 momentin mukaan Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi. Jokaisella on oikeus käyttää viranomaisessa asiassaan omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, sekä saada toimituskirjansa tällä kielellä, mikä turvataan lailla. Julkisen vallan on huolehdittava maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista samanlaisten perusteiden mukaan. Tavoitteena on, että kielelliset perusoikeudet otetaan huomioon ja turvataan suomenkielisen ja ruotsinkielisen väestön mahdollisuudet saada palvelua omalla kielellään. Lakiesityksen nojalla Hätäkeskuslaitoksen virka-alue on kaksikielinen, mikä velvoittaa kielellisten oikeuksien toteuttamiseen aikaisempaa laajemmin.

Edelleen perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lain tasoisella säännöksellä. Säännös kattaa perustuslakia koskevan hallituksen esityksen (HE 1/1998 vp) ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan myös virkamiehen oikeusaseman perusteet. Esitykseen sisältyy säännökset päivystystehtäviä hoitavan henkilöstön tehtävistä ja virkamiehen määräaikaisesta virantoimituksesta erottamisesta.

Esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan hallituksen käsityksen mukaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

häätäkeskustoiminnasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää väestön turvallisuutta, järjestää häätäkeskuspalvelujen tuottaminen ja parantaa palvelujen saatavuutta ja laatua.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen häätäkeskuspalveluihin ja Häätäkeskuslaitokseen.

2 luku

Häätäkeskuslaitos

3 §

Häätäkeskuslaitos ja sen ohjaus

Häätäkeskuspalvelujen tuottamista varten on sisäasiainministeriön alainen Häätäkeskuslaitos. Sisäasiainministeriö ohjaa ja valvoo Häätäkeskuslaitosta.

Sisäasiainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö vastaavat yhteistyössä Häätäkeskuslaitoksen toiminnallisesta ohjauksesta.

Toiminnallisen ohjauksen menettelytavoista voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

4 §

Häätäkeskuslaitoksen tehtävät

Häätäkeskuslaitoksen tehtävänä on:

- 1) häätäkeskuspalvelujen tuottaminen;
- 2) häätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liittyvä pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten toiminnan tukeminen, kuten ilmoituksen tai tehtävän välittämiseen liittyvät toimenpiteet, viestikeskustehtävät, väestön varoittamistoimenpiteiden käynnistäminen äkillisessä vaaratilanteessa sekä muut viranomaisten toiminnan tukemiseen liittyvät tehtävät, jotka Häätäkeskuslaitoksen on tarkoituksenmukaista hoitaa (*tukipalvelut*); sekä

3) häätäkeskuspalveluihin liittyvien tehtävien ja toimintatapojen kehittäminen ja valvonta.

Tässä laissa häätäkeskuspalveluilla tarkoitetaan hätätilanteita koskevien ja muita vastaavia pelastustoimen, poliisin tai sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen välittömiä toimenpiteitä edellyttävien ilmoitusten (*hätäilmoitus*) vastaanottamista ja arviointia sekä ilmoituksen tai tehtävän välittämistä viranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti asianomaiselle viranomaiselle tai viranomaisen tehtäviä sopimuksen perusteella hoitavalle.

Häätäkeskuslaitos voi turvallisuuden ylläpitämiseksi ja edistämiseksi hoitaa sen toimialaan soveltuvia muita tehtäviä sekä muulla tavoin avustaa viranomaisia. Häätäkeskuslaitos saa hoitaa yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (282/2002) soveltamisalaan kuuluvia valvontatehtäviä ja hälytystehtäviä kuitenkin vain, jos tärkeä yleinen etu sitä edellyttää.

Tukipalveluista ja Häätäkeskuslaitoksen muista tehtävistä sekä viranomaisten avusta-

misesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

5 §

Hätäkeskuslaitoksen virka-alue ja yksiköt

Hätäkeskuslaitoksen virka-alueena on koko maa Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta. Valtioneuvosto voi päättää hätäkeskuspalveluiden ja viranomaisyhteistyön tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi virka-alueen jakamisesta yhteistoiminta-alueisiin. Hätäkeskuslaitoksen toimivalta ei määräydy yhteistoiminta-aluejaon perusteella.

Hätäkeskuslaitoksessa on hätäkeskuksia, esikuntatoimintoja hoitava yksikkö ja tarvittaessa muita yksiköitä. Sisäasiainministeriö päättää hätäkeskuksen perustamisesta, lakkauttamisesta ja sijaintipaikasta sekä esikuntatoimintoja hoitavan yksikön sijaintipaikasta. Hätäkeskuslaitoksen työjärjestyksessä määrätään laitoksen muiden yksiköiden perustamisesta, lakkauttamisesta ja sijaintipaikasta.

6 §

Hätäkeskuslaitoksen johtaminen

Hätäkeskuslaitosta johtaa Hätäkeskuslaitoksen johtaja.

Hätäkeskuslaitoksen johtaja vastaa Hätäkeskuslaitoksen toiminnan tuloksellisuudesta ja laitokselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Johtaja edustaa valtiota ja valvoo valtion etua ja oikeutta muussa viranomaisessa tai tuomioistuimessa, jollei Hätäkeskuslaitoksen työjärjestyksessä toisin määrätä.

Hätäkeskuslaitoksen johtajan tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

7 §

Asioiden ratkaiseminen

Hätäkeskuslaitokselle kuuluvat asiat ratkaisee Hätäkeskuslaitoksen johtaja tai muu virkamies, jolle sellainen toimivalta on työjärjestyksessä annettu. Hätäkeskuslaitoksen johtaja voi ottaa ratkaistavakseen yksittäistapa-

uksessa asian, joka kuuluu Hätäkeskuslaitoksen muun virkamiehen ratkaistavaksi.

8 §

Nimittäminen ja kelpoisuusvaatimukset

Hätäkeskuslaitoksen johtajan nimittää valtioneuvosto. Hätäkeskuslaitoksen muun henkilöstön nimittää Hätäkeskuslaitoksen johtaja, jollei työjärjestyksessä toisin määrätä.

Hätäkeskuslaitoksen johtajan viran kelpoisuusvaatimuksena on ylempi korkeakoulututkinto, perehtyneisyys valtionhallintoon sekä johtamiskokemus ja käytännössä osoitettu johtamistaito.

Päivystystehtävää hoitavan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Päivystystehtävää hoitavalla henkilöstöllä tarkoitetaan Hätäkeskuslaitoksen virkamiehiä, jotka suorittavat 12 §:ssä säädettyjä tehtäviä.

9 §

Työjärjestys

Hätäkeskuslaitoksen hallinnon ja toimintojen järjestämisestä, organisaatiosta ja henkilöstön tehtävistä määrätään tarkemmin Hätäkeskuslaitoksen työjärjestyksessä. Työjärjestyksessä annetaan määräykset myös sijaisuuksista, asioiden käsittelystä ja ratkaisemisesta sekä henkilöstön nimittämisestä.

Hätäkeskuslaitoksen työjärjestyksestä päättää Hätäkeskuslaitoksen johtaja.

10 §

Määräaikainen virantoimituksesta erottaminen

Hätäkeskuslaitoksen palveluksessa olevalle virkamiehelle, joka toimii vastoin virkavelvollisuuksiaan tai laiminlyö niitä, voidaan kurinpitorangaistuksena määrätä virantoimituksesta erottaminen vähintään yhdeksi ja enintään kuudeksi kuukaudeksi, jollei varoitusta ole pidettävä riittävänä. Palkanmaksu keskeytetään virantoimituksesta erottamisen ajaksi.

Virantoimituksesta erottamisesta päättää nimittävä viranomaislainen. Jos nimittävänä viranomaisena on valtioneuvosto, virantoimituksesta erottamisesta päättää sisäasiainministeriö. Virantoimituksesta erottamisesta päättävän viranomaisen tulee panna virantoimituksesta erottaminen vireille viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun se sai tiedon seikasta, joka saattaa aiheuttaa virantoimituksesta erottamisen.

Ennen kuin virkamiehen virantoimituksesta erottamisesta tehdään päätös, hänelle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi asiassa. Viranomaisen on varattava myös pääluottamusmiehelle tai luottamusmiehelle tilaisuus tulla kuulluksi, jos virkamies sitä pyytää ja jos virantoimituksesta erottamista ei asian laadun vuoksi ole saatettava voimaan välittömästi. Virantoimituksesta erottamisesta päättävän viranomaisen on ennen päätöksen tekemistä ilmoitettava virkamiehelle mahdollisuudesta pyytää pääluottamusmiehen tai luottamusmiehen kuulemista.

Muutoksenhausta päätökseen, joka koskee määräaikaista virantoimituksesta erottamista, säädetään valtion virkamieslaissa (750/1994).

3 luku

Toiminta

11 §

Vastuun siirtyminen

Vastuu välitetystä ilmoituksesta tai tehtävästä siirtyy vastaanottavalle viranomaiselle, sen tehtäviä hoitavia yksikölle tai muulle päivystyspisteelle, kun tämä on vastaanottanut ilmoituksen tai tehtävän.

12 §

Päivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtävät

Hätäkeskuslaitoksen päivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtävänä on:

- 1) vastaanottaa hätäilmoituksia;
- 2) arvioida hätäilmoituksen perusteella tehtävän kiireellisyys ja tilanteen edellyttämät voimavarat;

3) välittää ilmoitus tai tehtävä käytettävissä olevien tietojen perusteella sekä suorittaa siihen liittyvät muut välittömät toimenpiteet;

4) antaa välitettyyn ilmoitukseen tai tehtävään liittyen tukipalveluja pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten tehtäviä hoitaville yksiköille tai hälytetyille tahoille sekä muulle viranomaisen ohjeessa mainitulle, kuten rajavartiolaitoksen yksiköille;

5) tehdä ratkaisu ilmoituksen tai tehtävän välittämättä jättämisestä, mikäli ilmoitus tai tehtävä ei edellytä hälyttämistä tai muuta välittämistä;

6) keskeyttää ja lopettaa vastaanotettua ilmoitusta koskeva yhteydenotto, jos asian laatu osoittaa, että se ei kuulu Hätäkeskuslaitoksen tehtäviin tai kysymyksessä ei ole hätäilmoitus;

7) antaa mahdollisuuksien mukaan ilmoituksen tekijälle hätäilmoituksen käsittelyn yhteydessä hätätilanteeseen liittyen neuvontaa ja ohjausta; sekä

8) huolehtia Hätäkeskuslaitokselle kuuluvista muista kiireellisistä tehtävistä.

Edellä 5 kohdassa tarkoitettua ilmoituksen tai tehtävän välittämättä jättämisestä sekä 6 kohdassa tarkoitettua yhteydenoton keskeyttämisestä ja lopettamisesta ei tehdä erillistä päätöstä. Yhteydenoton keskeyttämisestä tai lopettamisesta on ilmoitettava ilmoituksen tekijälle.

Suoritettaessa 1 momentin mukaisia tehtäviä ja toimenpiteitä on otettava huomioon asianomaisten viranomaisten Hätäkeskuslaitokselle antamat 14 §:n 2 momentissa tarkoitettut ohjeet.

Hallintolain (434/2003) 8 §:ää ei sovelleta 1 momentin mukaisiin tehtäviin tai toimenpiteisiin.

13 §

Oikeus rajoittaa vastaanotetun ilmoituksen käsittelyä

Hätäkeskuslaitoksella on häirintä- tai väärinkäytöstapauksissa oikeus laitoksen toiminnan ja hätäkeskuspalveluiden turvaamiseksi rajoittaa teknisin menetelmin vastaanotettujen ilmoitusten käsittelyä kohtuulliseksi ajaksi.

14 §

Yhteistyöviranomaisten ohjeistus ja valtakunnallinen yhteistyöryhmä

Viranomaisten ja palveluiden tuottajien yhteistoiminnan tehostamiseksi sisäasiainministeriö asettaa Häätäkeskuslaitoksen valtakunnallisen yhteistyöryhmän.

Hätäkeskustoimintaan osallistuva viranomainen antaa toimialaansa liittyvät tehtävien käsittelyä ja välittämistä ja muuta ilmoituksen tai tehtävän hoitamista koskevat ohjeet ja suunnitelmat Häätäkeskuslaitokselle. Valtakunnalliset suunnitelmat ja ohjeet käsitellään ja sovitetaan yhteen ennen niiden käyttöönottoa Häätäkeskuslaitoksen valtakunnallisessa yhteistyöryhmässä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin valtakunnallisen yhteistyöryhmän tehtävistä.

15 §

Viestintäverkkoja koskevat säännökset

Yleisestä hätänumerosta, muista erityisistä hätänumeroista ja yhteyden saamisesta hätänumeroihin sekä teleyritysten velvollisuuksista avustaa viranomaisia säädetään viestintämarkkinalaissa (393/2003). Teleyritysten tietojen luovuttamisesta, kohdennettujen viranomaistiedotteiden välittämisestä ja paikannukseen liittyvistä asioista säädetään sähköisen viestinnän tietosuolaissa (516/2004).

4 luku

Rekisterit

16 §

Hätäkeskustietojärjestelmä

Hätäkeskustietojärjestelmä on pelastus-, poliisi sekä sosiaali- ja terveysviranomaisten ja Häätäkeskuslaitoksen käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä valtakunnallinen tietojärjestelmä.

Hätäkeskuslaitos on hätäkeskustietojärjestelmän päivävuollinen rekisterinpitäjä. Poliisi-

sin osalta hätäkeskustietojärjestelmän rekisterinpitäjä on Poliisihallitus.

Hätäkeskuslaitos valvoo henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten noudattamista ja huolehtii hätäkeskustietojärjestelmään sisältyvien tietojen suojaamisesta. Rekisterinpitäjät vastaavat rekisteriin tallettamiensa tietojen virheettömyydestä sekä tietojen käsittelyn laillisuudesta omien tehtäviensä hoidossa. Lisäksi muut hätäkeskustietojärjestelmän käyttäjät vastaavat osaltaan tietojen käsittelyn laillisuudesta omien tehtäviensä hoidossa.

Jollei tässä laissa toisin säädetä, henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia (523/1999).

17 §

Hätäkeskustietojärjestelmään talletettavat tiedot

Hätäkeskustietojärjestelmään saa kerätä ja tallettaa 4 §:ssä säädettyjen tehtävien kannalta tarpeellisia tietoja seuraavasti:

1) pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimen tehtäviä suorittaviin yksiköihin liittyviä tietoja, kuten valmius, viestiyhteys, kutsu, johtosuhteet, varustus, tehtäväalue, koko ja koostumus sekä muita vastaavia tietoja;

2) ilmoituksen teko aika ja -tapa sekä sisältö puhelinnumero- ja osoitetietoineen sekä ilmoituksen nauhoite, audiovisuaaliset tai vastaavat tekniset tai muut tallenteet;

3) ilmoituksen, tehtävän tai toimenpiteen vastaanottajan ja tallettajan tiedoista nimi ja ilmoituksen, tehtävän tai toimenpiteen vastaanottanut yksikkö aikoinen;

4) ilmoitukseen, tehtävään tai toimenpiteeseen liittyvän henkilön henkilöllisyyttä koskevista tiedoista nimi, henkilötunnus tai syntymäaika, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, kotipaikka, osoite ja puhelinnumero tai muu vastaava tieto, liityntä asiaan ja kohteen yksilöintitiedot sekä ilmoitinlaitteiden kohdetiedot;

5) tehtävää tai toimenpiteitä koskevat tiedot, kuten tapahtuma- ja toimenpideseloste, aika, paikka, tehtävän kiireellisyysluokka ja vaarallisuus, tiedot tehtävän suorittamiseen osallistuvista ja osallistuneista henkilöistä

sekä muita yksittäiseen tehtävään liittyviä tarpeellisia tietoja; sekä

6) henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta tarpeelliset tiedot, kuten tieto kohteen tai henkilön vaarallisuudesta tai arvaamattomuudesta; henkilötiedot, jotka kuvaavat tai on tarkoitettu kuvaamaan rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta taikka henkilön terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta taikka häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toimia taikka tiedot sosiaalihuollon toimenpiteistä saadaan kuitenkin tallettaa vain siltä osin kuin se on välttämätöntä henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta.

Rekisteriä pitävien ja käyttävien viranomaisten palveluksessa olevat henkilöt ovat oikeutettuja näkemään ja käsittelemään teknisen käyttöyhteyden, sähköisen tiedonsiirron tai muun soveltuvan tavan avulla ainoastaan toimivaltuuksiensa rajoissa oman toimialansa tietoja ja tehtäviä Häätäkeskuslaitoksen kanssa sovittavalla tavalla. Edellä 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettut tiedot ovat kuitenkin kaikille yhteisessä kyselykäytössä.

Tieto tulee poistaa henkilörekisteristä, kun se ei ole enää rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellinen, kuitenkin viimeistään viiden vuoden kuluttua ilmoituksen vastaanottamisesta. Henkilön omaan turvallisuuteen tai työturvallisuuteen liittyviä 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettuja tietoja ei kuitenkaan poisteta, jos tietojen edelleen säilyttäminen on todettu tietojen käyttötarkoituksen kannalta tarpeelliseksi viiden vuoden kuluessa niiden tallentamisesta tai edellisestä tietojen tarpeellisuuden toteamisesta. Tietojen tarpeellisuuden toteamisesta on tehtävä merkinä.

Rekisteröidyn oikeuksista häätäkeskustietojärjestelmän poliisin pitämiin tietoihin on voimassa, mitä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 43—45 §:ssä säädetään.

18 §

Viranomaisten ohjeiden ja suunnitelmien tallettaminen häätäkeskustietojärjestelmään

Asianomaiset pelastustoimen, poliisin sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaiset tallettavat häätäkeskustietojärjestelmään teknisen käyttöyhteyden, sähköisen tiedonsiirron tai muun soveltuvan ja luotettavan tavan avulla 14 §:n 2 momentissa tarkoitettut suunnitelmat, ohjeet ja niiden sisältämät vastehdotukset, jotka sisältävät pelastus-, poliisisekä sosiaali- ja terveystoimen tehtäviä suorittaviin yksiköihin tai tahoihin liittyviä tietoja, kuten valmius, kutsu, johtosuhteet, varustus, tehtäväalue, koko ja koostumus sekä muita vastaavia tietoja.

Tietojen tallettaja vastaa tallettamiensa tietojen luotettavuudesta ja ajantasaisuudesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin talletettavista tiedoista.

19 §

Tiedonsaantioikeus rekistereistä

Hätäkeskuslaitoksen henkilöstöön kuuluvalla on laitokselle laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi oikeus salassapitosäädösten estämättä saada tehtävän alkutoimenpiteiden tai työturvallisuuden varmistamiseksi taikka asianomaisen tehtävää hoitavan viranomaisen tai yksikön tukemiseksi tarpeellisia tietoja maksutta asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitulla tavalla. Tässä tarkoituksessa Häätäkeskuslaitoksen henkilöstöön kuuluvalla on oikeus saada:

1) tietoja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 2 §:ssä tarkoitettusta poliisiasiaintietojärjestelmästä, 3 §:ssä tarkoitettusta hallintoasiain tietojärjestelmästä ja 31 §:ssä tarkoitettusta kansallisesta Schengen-tietojärjestelmästä;

2) ulkoasiainministeriön tietojärjestelmistä tietoja viisumi- sekä oleskelu- ja työ lupapäätöksistä;

3) Maahanmuuttoviraston tietojärjestelmistä ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettujen asioiden käsittelystä ja ulkomaalaislain noudattamisen valvonnassa tarvittavia tietoja;

4) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen liikennelupatietojärjestelmistä luvanvaraisen liikenteen valvonnassa tarvittavia tietoja;

5) tullin tietojärjestelmistä tietoja rikosten ehkäisyä ja tutkintaa taikka ulkomaalaisasioiden käsittelyä sekä ulkomaalaisen maahan-tulon ja maastalähdön valvontaa varten;

6) Liikenteen turvallisuusviraston ajoneu-voliikennerekisterin tietoja ja ajokorttirekisterin tietoja ajo-oikeuteen ja liikennelupaan liittyvien asioiden käsittelyä sekä henkilötie-tojen tarkastamista varten;

7) verohallinnon tietojärjestelmistä vero-velvollisen tuloja ja varallisuutta koskevia tietoja sekä muita verotustietoja, jotka rikos-lain (39/1889) 2 a luvun 2 §:n mukaan ovat tarpeen päiväsakon suuruuden määrittämistä varten;

8) tietoja alueen pelastustoimen pelas-tusyksiköiden hälyttämisestä, tietoja pelas-tusyksiköiden suorittamista toimenpiteistä alueen pelastustoimen pitämistä toimenpide-rekistereistä sekä tietoja alueen pelastustoi-men paloturvallisuuden valvontaa ja tarkas-tamista varten pitämistä valvontarekistereis-tä;

9) väestötietojärjestelmästä ja Väestörekis-terikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13—17 §:ssä tarkoitettuja tietoja;

10) sähköisen viestinnän tietosuojalaissa tarkoitettulta teleyritykseltä hätäilmoitusta koskevat liittymän tunnistamistiedot ja mat-kaviestimen sijaintitiedot sekä tiedot liittymän tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoit-teesta sen mukaan kuin sähköisen viestinnän tietosuojalain 35 §:ssä sekä viestintämarkki-nalain 97 ja 98 §:ssä tarkemmin säädetään;

11) tietoja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 6 §:n 2 momentissa tarkoitetuista, poliisin toimintaa varten perus-tetuista henkilörekistereistä;

12) henkilötietojen käsittelystä rajavarti-o-laitoksessa annetun lain (579/2005) 28 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja tietoja.

Oikeus saada tietoja 1 momentin 1—7 ja 12 kohdassa tarkoitetuista rekistereistä on tietosisällön ja käyttötarkoituksen suhteen siten rajoitettu kuin poliisimiehen oikeudesta tietojen saamiseen ja käyttämiseen säädetään. Vastaavasti oikeus saada tietoja pelastusvi-

ranomaisen tietojärjestelmistä koskee vain pelastusyksikön hälyttämisessä ja avustami- sessa tarpeellisia tietoja. Tiedot voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden, sähköisen tiedonsiirron tai muun soveltuvan tavan avul-la. Ennen yhteyden avaamista Hätäkeskuslai-toksen on esitettävä tiedon luovuttajalle sel-vitys järjestelmästä erityisesti tietosuojan ja tietoturvallisuuden kannalta sekä varattava tietosuojavaltuutetulle tilaisuus tulla kuulluk-si.

20 §

Tietojen luovuttaminen

Hätäkeskustietojärjestelmästä voidaan luovuttaa sisäasiainministeriölle, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle sekä aluehallintovirastolle valvontatehtäviä varten välttämättömät tiedot viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetyn salassapito-velvollisuuden estämättä.

Edellä 17 ja 19 §:ssä tarkoitettuja tietoja voidaan viranomaisten toiminnan julkisuu-desta annetussa laissa säädetyn salassapito-velvollisuuden estämättä luovuttaa poliisi- tai pelastusyksikölle taikka muulle yksikölle tai taholle, jonka Hätäkeskuslaitos on hälyttänyt tai jota varten tieto on pyynnöstä hankittu. Tiedot, jotka Hätäkeskuslaitos on saanut 19 §:n 1 momentin 1—7 ja 12 kohdan nojal-la, saadaan luovuttaa vain poliisin toimin-tayksikölle tai rajavartiolaitoksen virkamie-helle. Tiedot, jotka Hätäkeskuslaitos on saanut 19 §:n 1 momentin 8 nojalla, saadaan luovuttaa vain pelastustoimen yksikölle. Hä-täkeskuslaitoksen hälyttäessä tehtävään luovutetaan kaikille hälytetyille tahoille kuiten-kin tehtävää tai toimenpiteitä koskevat seu-raavat tiedot: aika, paikka, kohde, tehtävän kiireellisyysluokka sekä 17 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettut tiedot sekä tiedot tehtä-vän suorittamiseen osallistuvista yksiköistä.

Hätäkeskuslaitoksen poliisitoimen toimin-tayksiköltä vastaanottama tieto hälytystehtä-vän suorittamisesta voidaan sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, luovuttaa asi-anomaisen henkilörekisterin pitämisestä vas-taavalle poliisiviranomaiselle. Samoin voi-daan pelastustoimen toimintayksiköltä vas-taanotettu tieto luovuttaa pelastusviranomai-

sen vastuulliselle rekisterinpitäjälle sekä pelastustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen toimintayksiköltä vastaanotettu sosiaali- ja terveystoimen tieto sosiaali- ja terveysviranomaisen vastuulliselle rekisterinpitäjälle. Tiedot voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden, sähköisen tiedonsiirron tai muun soveltuvan tavan avulla.

Rajavartiolaitoksen oikeudesta saada tietoja hätäkeskustietojärjestelmästä säädetään meripelastuslain (1145/2001) 14 §:ssä.

Salassapitovelvollisuuden estämättä voidaan luovuttaa tieto, jonka ilmaiseminen on yksittäistapauksessa tarpeen hengen tai terveyden suojaamiseksi tai huomattavan ympäristö- tai omaisuusvahingon välttämiseksi. Tiedon saajan vaitiolovelvollisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 23 §:ssä.

21 §

Luovutettujen tietojen käyttö

Hätäkeskustietojärjestelmästä luovutettuja tietoja saa käyttää vain siihen käyttötarkoitukseen, johon ne on luovutettu.

22 §

Käyttäjärekisteri

Hätäkeskuslaitoksen on pidettävä teknisen käyttöyhteyden, sähköisen tiedonsiirron tai muulla soveltuvalla tavalla tapahtuvasta hätäkeskustietojärjestelmän käsittelystä käyttäjärekisteriä. Käyttäjärekisteriin voidaan tallettaa seuraavat tiedot:

- 1) käyttäjän täydellinen nimi ja henkilötunnus;
- 2) käyttöoikeuden yksilöintiä koskevat tiedot;
- 3) käyttöoikeuden sisältöä ja laajuutta koskevat tiedot;
- 4) järjestelmän tietojen väärinkäytön seuraamuksena käyttäjälle asetettu käyttöoikeuden rajoitus tai käyttökielto;
- 5) käyttäjän edustamaa organisaatiota koskevat tiedot; sekä
- 6) käyttöoikeuspäätöstä tai -ratkaisua koskevat tiedot.

Edellä 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu tieto voidaan tallettaa rekisteriin vain, jos väärinkäytön seuraamus mainitaan käyttöoikeuspäätöksessä tai -ratkaisussa ja käyttäjä tietää seuraamuksesta.

Hätäkeskuslaitoksen on säilytettävä käyttäjärekisteriin talletetut tiedot vähintään kaksi vuotta käyttöoikeuden päättymisestä. Tiedot poistetaan viimeistään kymmenen vuoden kuluttua käyttöoikeuden lakkaamisesta. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä käyttäjärekisterin tietosisällöstä.

23 §

Käyttäjärekisterin tietojen käyttö

Hätäkeskuslaitos saa käyttää käyttäjärekisteriin talletettuja tietoja:

- 1) hätäkeskustietojärjestelmän tietojen käsittelyn hallintaa, seurantaa, valvontaa ja suojausta varten;
- 2) hätäkeskustietojärjestelmän tietojen käytön määrän ja laajuuden sekä kustannusten seurannan ja jaon selvittämistä sekä laskutuksen hoitamista varten; sekä
- 3) hätäkeskustietojärjestelmän toimivuuden varmistamista ja parantamista sekä tietojen käyttöä koskevien ongelmien selvittämistä varten.

Edellä 22 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuja käyttöoikeuden rajoitusta tai käyttökieltoa koskevia tietoja saa käyttää vain tietojen käsittelyn hallintaa, seurantaa, valvontaa ja suojausta varten.

24 §

Lokirekisteri

Hätäkeskuslaitoksen on pidettävä teknisen käyttöyhteyden, sähköisen tiedonsiirron tai muulla soveltuvalla tavalla tapahtuvasta hätäkeskustietojärjestelmän tietojen käsittelystä lokirekisteriä. Lokirekisteriin voidaan tallettaa seuraavat tiedot:

- 1) sen organisaation tunnistetiedot, jonka nimissä käsittely tapahtuu;
- 2) käyttäjän tunnistetieto;

3) käytetyn sovelluksen, ohjelman tai niiden teknisesti itsenäisen osan nimi tai muu näitä koskeva yksilöintitieto;

4) tieto käsittelyn ajankohdasta; sekä

5) käsitellyt tai käsittelyn kohteena olleet järjestelmän tiedot tai tietoryhmät.

Hätäkeskuslaitoksen on säilytettävä lokirekisteriin talletetut tiedot vähintään kaksi vuotta niiden tallettamisajankohtaa seuraavan kalenterivuoden alusta. Tiedot poistetaan viimeistään viiden vuoden kuluttua tiedon tallettamisesta. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä lokirekisterin tietosisällöstä.

25 §

Lokirekisterin tietojen käyttö

Hätäkeskuslaitos saa käyttää lokirekisteriin talletettuja tietoja:

1) hätäkeskustietojärjestelmän tietojen käsittelyn seuranta ja valvontaa sekä tietoturvallisuuden ylläpitoa varten;

2) hätäkeskustietojärjestelmän tietojen käytön määrän ja kustannusten seurannan ja jaon selvittämistä sekä laskutuksen hoitamista varten;

3) hätäkeskustietojärjestelmän tietojen luotettavuuden ja ajantasaisuuden selvittämistä varten; sekä

4) hätäkeskustietojärjestelmän toimivuuden varmistamista ja parantamista sekä tietojen käyttöä koskevien ongelmien selvittämistä varten.

5 luku

Erinäiset säännökset

26 §

Hälyttäminen

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan säätää ilmoituksen tai tehtävän välittämiseen tai hälyttämiseen käytettävistä teknisistä järjestelmistä tai menetelmistä.

27 §

Virkapuku

Hätäkeskuslaitoksen henkilöstöllä on velvollisuus käyttää virkatehtävissään virkapukua, jollei Hätäkeskuslaitos virkatehtävän laatu tai luonne huomioon ottaen muuta päättä.

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan säätää virkapuvusta ja siihen liittyvistä virka-asetunnuksista.

6 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

28 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 _____.

Tällä lailla kumotaan hätäkeskuslaki (157/2000) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Jos muualla laissa viitataan hätäkeskuslakiin, sen asemasta sovelletaan tätä lakia. Mitä muualla säädetään hätäkeskuksesta, koskee tämän lain voimaan tultua Hätäkeskuslaitosta.

29 §

Aluejakoa ja hätäkeskuksia koskeva siirtymäsäännös

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla määrätyt hätäkeskusalueet ja hätäkeskusten sijaintipaikat muuttuvat 5 §:ssä tarkoitetuiksi yhteistoiminta-alueiksi ja hätäkeskusten sijaintipaikoiksi, kunnes 5 §:n nojalla toisin päätetään.

30 §

Henkilöstöä koskevat siirtymäsäännökset

Hätäkeskuslain 15 ja 16 §:ää sekä 20 §:n 2 momenttia sovelletaan edelleen tämän lain voimaan tullessa Hätäkeskuslaitoksen palveluksessa oleviin poliisimiehiin.

Hätäkeskuslaitoksen hätäkeskusyksikön ja hätäkeskusten virkasuhteinen henkilöstö säi-

lyttää palvelussuhteeseen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet sekä euromääräisen palkkansa tämän lain voimaan tullessa.

Hätäkeskuslaitokseen virkasuhteessa olevat poliisimiehet ovat edelleen kelpoisia Hätäkeskuslaitoksen poliisimiehen virkaan tai määräaikaiseen virkasuhteeseen määräajan loppuun saakka. Hätäkeskuspäivystäjän virkaan on edelleen kelpoinen henkilö, joka on nimitettynä virkaan tämän lain voimaan tullessa.

31 §

Tietojen tallettamista koskeva siirtymäsäännös

Tämän lain 18 §:n mukainen tietojen tallettaminen hätäkeskustietojärjestelmään aloitetaan kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Helsingissä 4 päivänä joulukuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sisäasiainministeri *Anne Holmlund*